

-SHUFFLE....250:-/h
 -BILJARD.....150:-/h
 -DART.....40:-/pers.
 -MINIGOLF...89:-/pers.

50%

på dessa priser
i april!

Boka på www.simgolf.se eller ring 079-0683738

INFO

ÖRESUNDSJOURNAL EXPRESS

År 6 Nr.54, 21 APRIL-21 MAJ 2023, 28 SIDOR | www.infoexpress.se | www.infoexpress.dk | PRIS:

FRIVILLIGT OM DU TYCKER OM INNEHÅLLET S.2

PFAS: Paketerade, förstörande, allomfattande substanser

Miljövänliga alternativ till flera vardagliga saker har fått plastartiklar att övergå till pappersmuggar och pappersförpackningar. Dessa har behandlats med ämnen som tidigare antogs vara ofarliga för hälsan - tills nyare forskning har kommit fram till en annan slutsats.

S.14

Den europeiska
vårdens ömtåliga
stadie

S.2

Nu måste snickarna
lära sig bygga med
halm och hampa

S.24

Fördomar om seniorer
leder till
förtidspensioneringar

S.25

INFÖR ELBILSBONUS*

50 000 kr rabatt

på MARVEL R och MG5
med omgående leverans
på bilarna

HEDIN BIL LUND, Porfyrvägen 13 | 046-23 51 00
Mån-fre: 09:00 - 18:00 | Lörd-sön: 11:00 - 15:00
hedinbil.se

*MGs elbilsbonus gäller vid köp/privatleasing av MG Marvel R eller MG5 och ger minst 50 000 kr i rabatt på bilens ordinarie pris. Bonusen gäller begränsat antal utvalda bilar i lager till och med 30 april 2023. MG5 har en blandad elförbrukning 17,9 kWh/100 km enligt körcykeln WLTP. MARVEL R har blandad elförbrukning 19,4 kWh/100 km enligt körcykeln WLTP.

Recharge yourself

Hedin Bil

Den europeiska vårdens ömtåliga stadie

■ Sedan ett par år tillbaka kunde man märka att det finns problem inom vården och att dessa problem exempelvis innefattar personalbrist. Det är ett fenomen som inte verkar vara unikt för ett land, utan för flera europeiska länder, sett till jämförelser som visar på vilka sätt flera länder kämpar med att lösa personalbristen på sjukhus.

Vårdsituationen i Sverige har diskuterats i medier de senaste åren. Bland annat rör det sig om uppmärksammade protester då barmorskor sade upp sig runt om i landet under november 2021 på grund av dålig arbetsmiljö och vad som personalen ansåg vara brister i patientsäkerheten. Upp-sägningarna ska ha kommit som protest för att det inte ska ha skett några förbättringar i arbetsmiljön på arbetsplatserna, enligt SVT. Samma källa har även publicerat en artikel som uppger att det enligt forskare inte råder brist på barmorskor, utan att det som är problemet i sig är arbetsmiljön. Barmorskorna har tidigare arbetat under arbetsförhållanden som exempelvis har gjort det svårt för en del att ta lunchraster, men arbetsförhållandena verkar ha förbättrats på vissa håll. I en artikel där barmorskor som har sagt upp sig senare återvänt till arbetsplatsen, upplever de att det har fungerat bättre att implementera parvård (med parvård menas att man arbetar två stycken i ett team som tar hand om 2-3 patienter). Av de barmorskorna som har kommit tillbaka upplever de även att arbetsförhållandena har blivit bättre efter satsningar på åtgärder för att förbättra arbetsvillkoren. Trots förbättringar i arbetsförhållanden för vissa av barmorskorna som återvänt, återstår fortfarande frågor kring hur förhållandena i vården ser ut överlag. Hade en liknande protest kunnat ske vid ett annat tillfälle eller på en annan avdelning? Är detta bara en händelse som har hänt för sig eller kan protesten kopplas till ett större grundläggande problem?

I flera länder har sjuksköterskor också protesterat mot vad de anser är påfrestande arbetsförhållanden. Bland annat rör det sig vanligtvis om frågor som har att göra med patientsäkerhet, personal och lön. I Storbritannien har sjuksköterskor uttalat sig om en planerad strejk som förväntas pågå i två dygn under början av maj efter misslyckade löneförhandlingar, enligt BBC. Personal som är med och protesterar hävdar att lönerna har stagnerat på senare tid och att de vill att lönerna höjs ytterligare. Tidigare i år deltog fler än 7000 sjuksköterskor i protester i delstaten New York i USA i början av året, enligt The New York Times. Sjuksköterskor från två sjukhus i New York City har protesterat över personalbrist, vilket de anser bidrar till dels en ökad osäkerhet för patienterna som vårdas och dels till en högre risk för utmattning bland personalen. Protesterna inleddes för att förbättra arbetsvillkoren för sjuksköterskorna, då personer som var

inblandade i protesterna ansåg att många legitimerade sjuksköterskor hade slutat arbeta som sjuksköterskor på grund av arbetsvillkoren i landet och inte nödvändigtvis på grund av att det inte finns tillräckligt många personer som har utbildat sig till sjuksköterskor. Efter att strejken inleddes omförhandlade sjukhusens ledningar med personalen och utlovade att lösa bemanningen samt höja personalens löner. Även förhållandet mellan sjuksköterskor och patienter skulle förbättras och varje sjuksköterska skulle få en gräns på hur många patienter de får se efter, beroende på avdelning. Förhandlingarna slutade till personalens fördel efter att de har inletts. Sjuksköterskorna ville bland annat ha färre patienter per sjuksköterska för att kunna lyssna på patienten samt förklara behandlingen steg för steg.

Socialstyrelsen lyfter fram att brister inom vården som redan fanns från början förvärrades under Coronapandemin och att patienter hade svårare att få kontakt med vården och söka vård under pandemin i en analys som har gjorts om vården under pandemin. Det har även utförts färre operationer och fler människor har avstått från att söka vård under pandemin. På grund av belastningen på intensivvården har även möjligheten att utföra planerad vård påverkats, med uppskjuten vård som följd. Analysen understryker att omställningen av resurser och personal inom sjukvården som pandemin har lett till förändringar inom vården, då intensivvården belastades. Detta innebär att anställda inom vården idag verkar få en mer ansträngd arbetssituation. Tecken på förändringar inom vården till följd av pandemin syns även på andra håll i världen. Arbetsituationen för sjuksköterskor i New York City förvärrades under pandemin till följd av att en del slutade efter den psykologiska belastningen av den första vågen. En studie som gjorts för att upptäcka konsekvenserna av Coronapandemin på personalens mående uppger att 52% av sjuksköterskor övervägde att lämna sina positioner på grund av bemanningen. Ungefär 66% av personalen på intensivvårdsavdelningar ville lämna sina arbeten på grund av deras upplevelser av att arbeta under pandemin. Handlar detta om att det är pandemin som förvärrat dessa problem, eller om att de strukturella problemen enbart har synliggjorts efter pandemin?

Sjukvårdens nuvarande struktur påverkar både anställda och befolkningen i övrigt.

Bild av Cedric Faunteroy/Pexels

Enligt en artikel från Bloomberg har flera människor avlidit till följd av uppskjuten vård i både Frankrike och Storbritannien. Samma artikel från Bloomberg pekar på att mönstret kring strukturella problem inom vården verkar gälla flera europeiska länder. Frankrike, Spanien och Italien var högt rankade gällande sjukvård år 2000, men enligt artikeln har flera faktorer gjort sjukvården i dessa och andra europeiska länder mer instabil. En avgörande faktor är åldern. I Frankrike är nästan hälften av alla läkare över 55 år och cirka 100 000 anställda inom sjukvården i Italien förväntas gå i pension inom fyra år. Medan många specialister och erfarna läkare och sjuksköterskor blir äldre så åldras de tillsammans med befolkningen. Många länder har redan sett ökade utgifter gällande vård av äldre människor, medan summan som läggs ned på sjukvården inte anses öka tillräckligt med de stigande kostnaderna. En kortsiktig lösning som har implementerats på senare år är att attrahera läkare från östeuropeiska länder till västeuropeiska länder med bättre löner, men det kommer inte täcka för behovet av nyexaminerade långsiktigt allt eftersom fler går i pension. Det krävs dessutom personal för att säkerställa en jämlik tillgång till vård, då de flesta vårdanställda arbetar i städer och lämnar glesbygden obemannad i större utsträckning.

Svaret på vilka underliggande problem som finns inom sjukvården i flera länder är komplicerat och frågan är svår att besvara. Det går inte att peka ut en enda enskild faktor som bidrar till en svår situation inom vården. Löner, konsekvenser av pandemin, allt äldre specialister och ekonomiska resurser bidrar alla till

sjukvårdens struktur. Man kan inte erbjuda flexibilitet för att det finns behov av personal. Man kan inte erbjuda högre löner för att det inte finns tillräckligt med ekonomiska medel. Man kan inte heller lösa problemet med uppskjuten vård och ett växande vårdbehov över en natt. Detta leder till en negativ spiral som baserar sig på att vården som helhet blir sämre för att någonting saknas eller inte fungerar som förväntat. Det man däremot kan göra är att försöka att inte lösa ett enda problem åt gången, utan flera problem samtidigt.

Bianca M. - Info Express
E: hello@infoexpress.se

Källa:
"Forskarlarm om barmorskornas arbetsmiljö: 'Höga nivåer av utmattning'", SVT Nyheter, publicerad 2021-11-16
"Barmorskorna Rebecca har fått nog - sa upp sig i protest", SVT Nyheter, publicerad 2021-11-16
"Barmorskorna slutade i protest - nu är nästan alla tillbaka" SVT Nyheter, publicerad 2022-05-16
"NHS strikes: When are nurses and ambulance staff next walking out?", BBC News, publicerad 2023-04-19
"Nurses' Strike Ends in New York City After Hospitals Agree to Add Nurses", The New York Times, publicerad 2023-01-12
"Analys om pandemins effekter på vården", Socialstyrelsen, publicerad 2022-01-13
"The World's Best Health Systems Are Now Failing Their Patients", Bloomberg, publicerad 2023-04-04

BYD

STÄLL OM TILL ELEKTRISKT

Köp en BYD ATTO 3 - Nu med kontantpremie på 70 000 kr.*

Med omgående leverans kan din **elektriska** resa börja nu.

LADDBOX PÅ KÖPET
UPP TILL 420 KM RÄCKVIDD

BYDAUTO.SE

BYD ATTO 3: Maximal uppnådd räckvidd enligt WLTP (blandad körning) 420 km. Energiförbrukning blandad körning 15,6 kWh/100 km. CO2-utsläpp 0 gram/km vid körning exkl. slitagedelar. Räckvidden påverkas bl a av väder, körstil, hastighet m.m.

*Premien på 70 000 kr (inklusive moms) kan betalas ut tidigast sex månader efter den dag då bilen ställts på för första gången. Bilen får inte ha ställts på tidigare i Sverige eller något annat land. För att Premien ska kunna betalas ut måste det vara fråga om en fabriksny "BYD ATTO 3 Design" som köpts av en privatperson eller ett företag. Med köp menas kontantköp eller avbetalningsköp. Bilen får inte ha bytt ägare eller ha avregistrerats från vägtrafikregistret efter att bilen ställts på för första gången. Utbetalningarna sker i turordning till den privatperson eller företag som registrerats som ägare till bilen då den första gången ställdes på. Premien betalas inte ut för bilor som leasas/hyrs privat eller via företag, så kallad privatleasing, och/eller finansiell eller operationell leasing.

Erbjudandet om kontantpremie gäller så långt lagret räcker eller som längst till 30 juni 2023. Premien betalas ut av Hedin Electric Mobility AB via återförsäljaren som sålt och levererat bilen till kund. Erbjudandet är inte kopplat till någon bonus eller premie som tidigare erbjudits av andra aktörer, eller genom statliga initiativ. Erbjudandet kan inte kombineras med andra erbjudande och rabatter förutom laddbox på köpet (värde 8 000 kr). Bilen på bilden kan vara extrautrustad.

<p>INFO/EXPRESS</p> <p>X Solutions HB. Org nr: 969778-9353 Tidningschef/Ansvarig utgivare: Laurentiu Mihai E-post: office@infoexpress.se Distribution: X Solutions HB Tryck: Pressgrannar AB, Linköping</p>	<p>Kontaktuppgifter</p> <p>Webbsida: www.infoexpress.se Redaktion: office@infoexpress.se Prenumeration: hello@infoexpress.se Annonsering: annonsering@infoexpress.se Hälsa på redaktionen: hello@infoexpress.se</p>	<p>Pris: FRIVILLIGT OM DU TYCKER OM INNEHÅLLET! GÄLLER VID UTDELNING</p> <p>Swish: 123 213 99 05 X Solutions HB</p>
--	--	--

Allt material i tidningen lagras digitalt. För ej beställt material ansvaras ej. De som sänder in material anses medge till digital lagring och publicering.

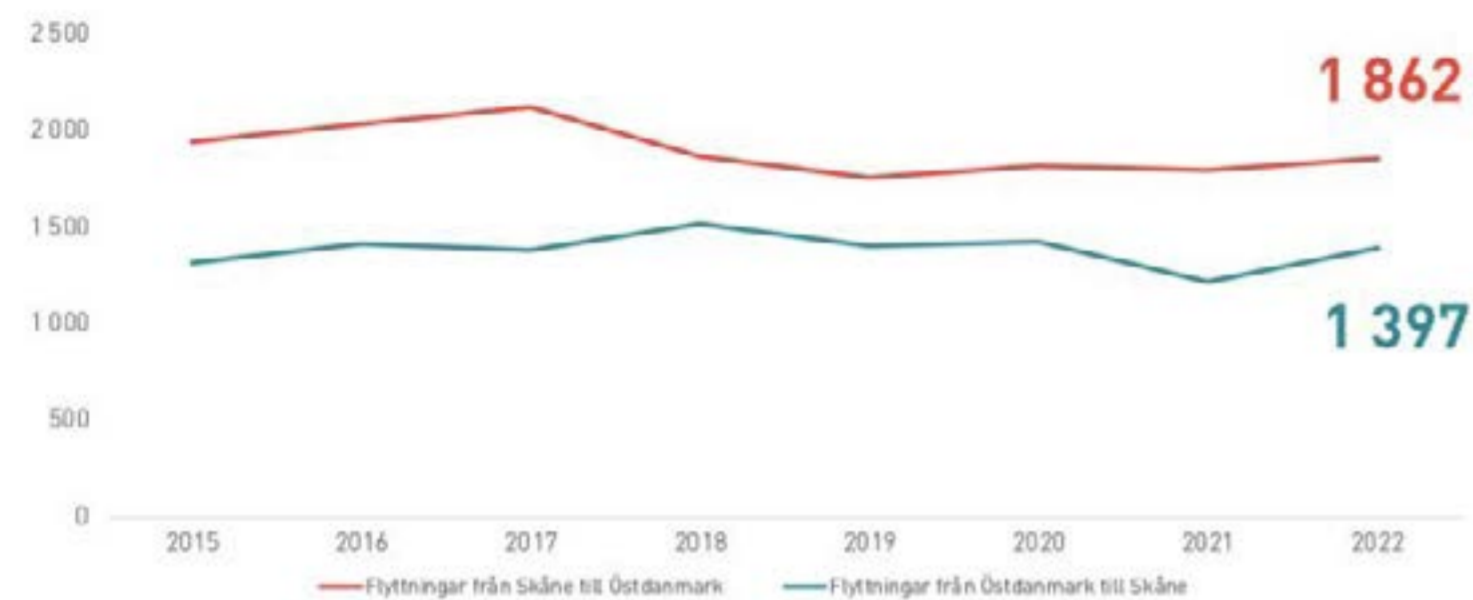
Välkommen in och provkör hos Hedin Bil Malmö Fosie

HEDIN BIL MALMÖ FOSIE Kantygatan 1A | 040-655 81 00 | forsaljning.malmo.kia@hedinbil.se

Hedin Bil

Fler från Östdanmark valde att flytta till Skåne i fjol

UTVECKLINGEN I FLYTTNING ÖVER ÖRESUND 2015-2022

Grafik: News Öresund. Källa: Öresundsdatabasen

Antalet personer som flyttade över Öresund ökade något under 2022 jämfört med föregående år. Mest ökade antalet flyttar från Östdanmark till Skåne: från 1 223 till 1397 personer. I absoluta tal är

det fler som väljer att flytta från Skåne till Östdanmark och även där ökade antalet något i fjol jämfört med 2021: 1 803 till 1 862. Under de senaste sju åren har ut-

vecklingen av antalet flyttar över sundet varit relativt stabil. Går man tillbaka till 00-talet och första delen av 10-talet skedde dock en större omflyttning över Öresund. Framför allt var det många dans-

kar som först flyttade till Sverige och som efter några år flyttade tillbaka till Danmark.

Info Express | E: hello@infoexpress.se
Källa: News Öresund

Energinet investerar en halv miljard kronor i utbyte av elkabel över Öresund

Under kommande två år ska det statliga affärsverket Energinet i Danmark byta ut en av Öresunds fyra elkabelförbindelser. Det skriver Energinet, Danmarks motsvarighet till Svenska Kraftnät, i ett pressmeddelande och har nu fått klartecken från Klima-, Energi- och Forsyningsministeriet om att sätta i gång projektet. Hela projektet har en budget på 486 miljoner danska kronor och den nya förbindelsen väntas vara i drift 2026.

Tre nya landkablar på den danska sidan ska grävas ner från transformatorstationen i Skibstrupgård vid Hornbæk på nordöstra Själland fram till kusten som sedan ska anslutas med tre sjökablar över Öresund. Dessa ska sedan anslutas till tre nya landkablar på den svenska sidan till transformatorstationen i Kristinelund vid Helsingborg. Ett svenskt godkännande väntas i januari 2025 efterföljt av ett investeringsbeslut av Svenska Kraftnät i april samma år. Om tidsplanen håller väntas den nya förbindelsen vara klar i november 2026.

Själland är anslutet till södra Sverige med fyra förbindelser och är viktiga för funktionen och driften av det östliga danska elsystemet. Förbindelsen säkerställer att Själland kan drivas synkroniserat med resten av Norden. Det är den så kallade System 2-förbindelsen på 400 kilovolt som nu ska bytas ut. Förbindelsen är 37 år gammal och den förväntade livslängden för denna typ av kabel är 40 år. 2020 förnyades System 1 som är den andra 400-kilovolt-förbindelsen över Öresund.

Info Express
Källa: News Öresund

Själland är anslutet till södra Sverige med fyra elförbindelser. Bild från när den andra så kallade System 1-förbindelsen byttes ut under 2020. Foto: Energinet

Danmarks regering slopar gränskontrollen mot Sverige från den 12 maj

Danmark tar bort den tillfälliga gränskontrollen mot Sverige från och med den 12 maj. Det meddelade regeringen på fredagen. Gränskontrollen infördes i november 2019, då främst för att stoppa gränsöverskridande kriminalitet att ta sig över till Danmark. Det har under perioden handlat om punktvisa kontroller av tåg- och biltrafik från Sverige till Danmark, vid Öresundsbron och vid hamnar, och enligt uppgift har det i genomsnitt genomförts 1-2 kontroller i veckan.

Dansk polis genomför kontroll vid Öresundsbron den 12 november 2019 efter att gränskontrollen mot Sverige införts. Det har handlat om punktvisa kontroller som regeringen nu avskaffar den 12 maj. Foto: News Öresund - Erik Ottosson

Å Samtidigt som den danska regeringen avskaffar gränskontrollen mot Sverige, så görs kontrollen mot gränsen till Tyskland om och polisinsatsen stärks för att i högre grad stoppa gränsöverskridande kriminalitet i det gränsområdet. Det handlar bland annat om att fler kontroller ska göras utifrån polisiära bedömningar och färre kontroller ska göras av resenärer vid själva gränsen.

Beslutet har tagits för att skapa så lite påverkan för den vanliga medborgaren och för att uppnå effektiva kontroller, meddelar Justitsministeriet i ett pressmeddelande.

– Avskaffandet av gränskontrollen till Sverige och omläggningen kring gränsen mot Tyskland, där kontrolltrycket vid själva gränsen lättas till fördel för mer kontroll bakom gränsen, är bra för danskarnas säkerhet och för den fria rörligheten mellan Danmark och våra grannländer, säger utrikesminister Lars Løkke-Rasmussen (M).

Den danska regeringen har meddelat EU-kommissionen om att gränskon-

trollen mot Sverige ska upphävas från den 12 maj.

På sociala medier hörs nu röster från politiker och näringslivet om att Sverige bör följa efter och avskaffa gränskontrollen på den svenska sidan.

“Fantastiskt att gränskontrollen till Sverige nu upphävs i maj! Detta kommer att göra det lättare för både pendlare, turister och företag att korsra Öresund. Nu behöver vi bara nå i mål med ett avskaffande av gränskontrollen från Sverige”, skriver Dansk Erhvervs vd Brian Mikkelsen i ett inlägg på Twitter. Köpenhamns överborgmästare Sophie Hæstorp Andersen (S) skriver i ett inlägg: “Glädjande nyheter att regeringen upphäver gränskontrollen mot Sverige. Min starka uppmaning är att den svenska regeringen gör detsamma mot Danmark. Vi behöver mindre gränskontroller mellan Danmark och Sverige – inte mer”

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: News Öresund

VI HJÄLPER DIG ATT LYCKAS

718:-

Tinova UV Super Terrace
Olja avsedd för terrasser och utemöbler av tryckimpregnerat trä. Skyddar mycket bra mot UV-strålar. 4,65 L

2681:-

One Super Tech
Vår bästa fasadfärg för träfasader som håller i många år. 10 L VIT

626:-

Tinova Door & Window
En snabbtorkande dörr- och fönsterfärg för proffs. 2,5 L VIT

395:-

Bahco hylsnyckelsats
1/4T 25 delar

229:-

Bahco bitsats
54 delar

4 för 179:-

Jord
Blanda fritt: Planteringsjord, Täckbark, Barkmull

HEJDES Woody
BYGGHANDEL

KÄVLINGE TOSTARPSVÄGEN 12 MÅN-FRE 6.30-17, LÖR 9-13
LÖDDEKÖPINGE VARUVÄGEN 3 MÅN-FRE 6.30-17, LÖR 10-14
SVALÖV TECKMOTORPSVÄGEN 18 MÅN-FRE 7-17, LÖR 9-13
046-72 17 70 HEJDES.SE

Danska inflationen faller för femte månaden i rad – fortsatt högre inflation i Sverige än i Danmark och Norge

Den danska inflationen fortsätter att falla. I mars uppgick inflationen till 6,7 procent jämfört med samma månad 2022 – en minskning från 7,6 procent i februari. Det innebär att inflationen i Danmark nu har sjunkit fem månader i rad. Det visar de senaste siffrorna från Danmarks Statistik. Det var till stor del prisförändringar på bränsle, gas och el som bidrog till den lägre inflationstakten. Även den underliggande inflationen, inflationen exklusive energi och livsmedel, sjönk i mars till 6,4 från 6,7 procent i februari, vilket framför allt beror på lägre prisökningar för uthyrning av fritidshus och inköp av nya bilar, skriver Danmarks Statistik.

Trots en svag uppgång i mars, fortsätter även inflationen i Norge att vara mycket lägre än i Sverige. Den norska inflationen uppgick i mars till 6,5 procent enligt statistik från Statistisk sentralbyrå, vilket kan jämföras med den svenska marssiffran som landade på 10,6 procent. Förutom det norska elprisstödet, är livsmedelspriserna en viktig förklaring till inflationskillnaderna mellan Norge och Sverige. Priserna har ökat snabbare i Sverige,

men från en betydligt lägre prisnivå, vilket har lett till att den procentuella uppgången har varit högre i Sverige. En annan viktig skillnad är

Norges tullmurar på jordbruksprodukter och det inhemska miljardstödet till jordbruket som gör att Norge är mer avskärmat från internationella

prissvängningar.

Info Express
Källa: News Øresund

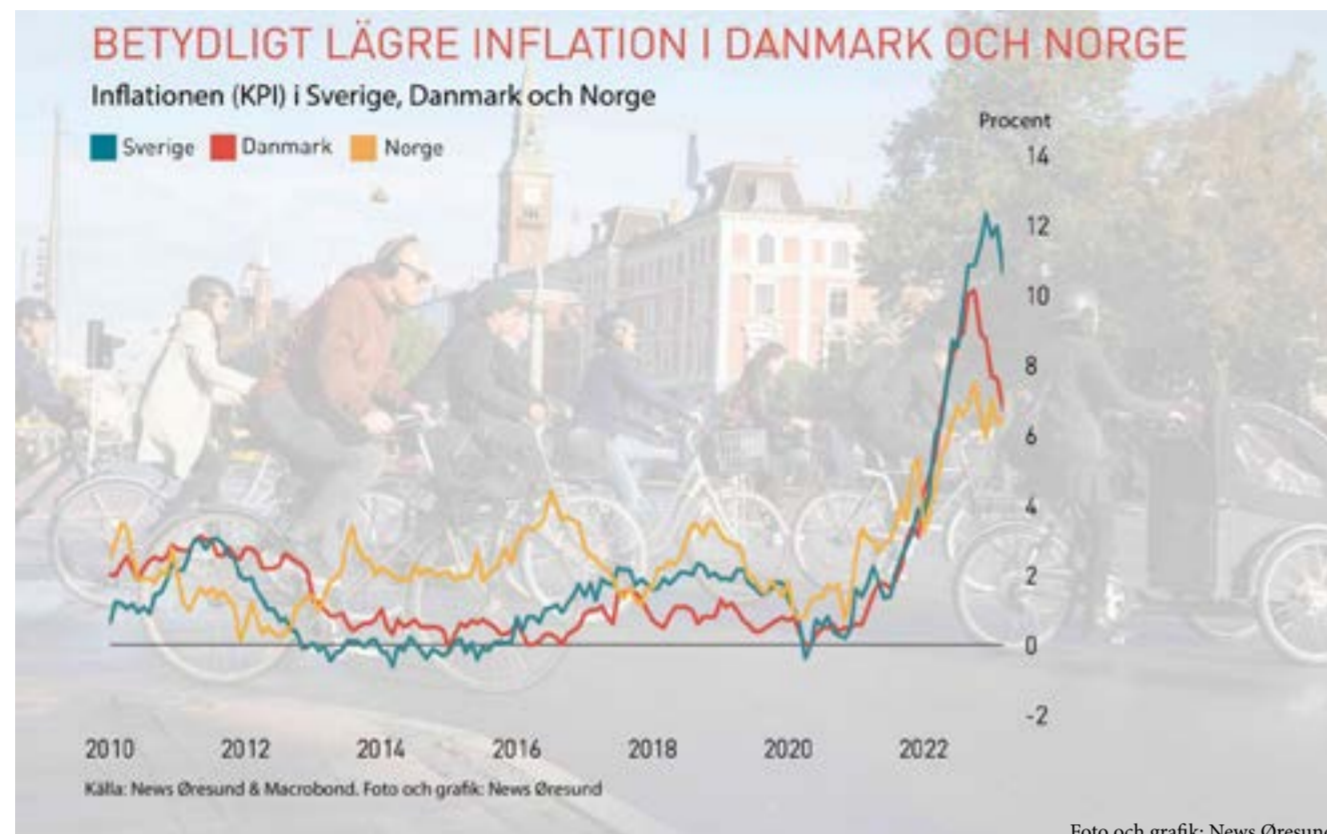

Foto och grafik: News Øresund

Helsingborgs stad minskar koldioxidutsläpp vid asfaltering

Under 2022 har Helsingborgs stad minskat koldioxidutsläpp med 480 ton vid asfalteringsprojekt enligt en ny certifiering från Peab Asfalt. Ett bra samarbete där stadens höga krav och klimatvänlig asfaltstillverkning har varit viktiga framgångsfaktorer. Detta är en viktig pusselbit i Helsingborgs stads arbete mot målet att bli en klimatneutral stad senast 2030.

- Vi utvecklar normerna i branschen tillsammans. Som beställare är det viktigt att våga ställa krav på de faktorer vi kan påverka. Såsom tillverkning, transport och att våra entreprenörer använder fossilfria drivmedel, berättar Henrik Rosdahl, gatuingenjör på stadsbyggnadsförvaltningen

På detta följer vi Trafikverkets miljökrav, som även stegras under kontraktstiden. Vid upphandlingen av asfaltsleverantör för Helsingborgs stad, lämnade inte bara Peab Asfalt lägsta pris, utan de tog även kraven på största allvar.

- Vi ställer stegrande krav, där våra entreprenörer ska använda sig av fossilfria fordon vid asfaltering inom fyra år. Efter tre månader var dessa krav redan uppfyllda, säger Henrik Rosdahl

I arbetet mot att Helsingborgs stad ska bli klimatneutralt 2030 har staden ställt höga krav på sina entreprenörer.

Bild: Helsingborg stad

ECO-asfalt ger stor påverkan

En viktig faktor för att minska koldioxidutsläpp är klimatpåverkan i tillverkningen av asfalt. Där arbetar Peab med sin ECO-asfalt som framställs med koldioxidneutral bioolja.

Vilket ger samma höga kvalitet samtidigt som klimatpåverkan minskar.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Helsingborg stad

Sökes: 100 feriepraktikplatser till lundaungdomar

Hjälp oss att ge fler lundaungdomar en lärorik sommar där de får möjlighet att knyta kontakter med arbetslivet och skapa en meningsfull sommar.

Bild av Marvin Rheinheimer/Pixabay

600 feriepraktikplatser ska bli 700 och vi hoppas att du är med och bidrar. För att förebygga en ökande ungdomsarbetslöshet kan privata företag, föreningar, kommunala bolag och förvaltningar erbjuda feriepraktikplatser. Kommunen står för halva respektive hela lönekostnaden för företag och föreningar. Kommunal feriepraktik innebär att en ungdom erbjuds en plats sex timmar om dagen i tre veckor. Platserna erbjuds i första hand till ungdomar som behöver extra hjälp och stöttning i att få in en fot på arbetsmarknaden.

Anmäl till oss hur många ungdomar din organisation kan ta emot, snarast möjligt. Skanna och läs mer och anmäl platser:

Info Express
Källa: Lunds kommun

Malmö stad ska utreda fria arbetsskor

Många medarbetare, inte minst inom välfärden, går och står mycket under arbetsdagen. Med dåliga arbetsskor riskerar det att leda till belastningsskador och olyckor. Frågan om kommunen som arbetsgivare ska tillhandahålla fria arbetsskor till personalen har under senare år lyfts av många, inte minst de fackliga organisationerna. Nu vill Malmö stad utreda frågan om man ska införa fria arbetsskor.

Malmö stad ska vara en attraktiv arbetsgivare, där alla anställda har en god arbetsmiljö och får det stöd man behöver. Många lyfter skor som en del av en sådan politik. Vi vill nu skaffa oss ett brett och djupt underlag för att kunna ta ställning i frågan, säger Anders Rubin (S), kommunalråd med ansvar för äldreomsorg och strategisk personalpolitik.

Inom vård- och omsorgsverksamheterna har under senare år allt fler fått tillgång till yrkeskläder som både säkerställer hygienregler och samtidigt medverkar till en tydlig profilering av kommunens medarbetare. Arbetsskor har dock inte setts som en del av yrkeskläder, och har bekostats själv av den som arbetar i Malmö stad.

Denna utredning är ett steg i vårt arbete för att skapa ännu bättre förutsättningar för stadens medarbetare att arbeta i en säker arbetsmiljö. Det lägger grunden för ett långt och väl fungerande arbetsliv. Som arbetsgivare är stadens målsättningar höga och vi väljer därför att utreda frågan om fria arbetsskor för att kunna fatta ett välgrundat beslut framöver, säger Roko Kursar (L), kommunstyrelsens förste vice ordförande.

Frågan om arbetsskor rymmer en mängd aspekter – juridik, skattelagstiftning, arbetsmiljö, friskvård, jämställdhet och ekonomi. Därför kommer stadskontoret få i uppdrag att tillsammans med de berörda förvaltningarna utreda alla de aspekter som bör ligga till grund för ett eventuellt framtida förslag om arbetsskor.

En bra arbetsmiljö ska vara en självklarhet även för dem som jobbar närmast Malmöborna. Det finns önskemål om att arbetsskor ska ingå för den del av kommunens personal som står och går mycket och nu ska vi titta vidare på frågan, säger Stefana Hoti (MP), ledamot i kommunstyrelsen.

Beslutet om en utredning om fria arbetsskor behandlas den 25 april på kommunstyrelsens arbetsgivarutskott.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Malmö stad

min cykel

Min Cykel Helsingborg AB | Tel. 042-12 20 40 | www.min-cykel.se

Vi reparerar och servar de flest förekommande cykelmärken och modeller, även lådcyklar.

Grundservice-standardcykel: **395 :-**
El-cykelservice inkl. motor: **1195 :-**
Lådcykel-service **1295 :-**

Öppettider vardagar: 10 - 18, Lör. 10 - 16, Sön. Stängt

Garnisonsgatan 10, Helsingborg • Tel. 042-12 20 40 • E: mincykelhbg@gmail.com

Snabb service av dator eller mobil

ALLTIDATA

Är din mobilskärm trasig eller behöver du kanske byta batteri? Vi hjälper dig gärna med en reparation av din mobil. Tveka inte att kontakta oss.

Adress: Garnisonsgatan 11, 254 66 Helsingborg
Tel. 0700-09 83 49 | www.alltidata.com | info@alltidata.com

AUTOHALLEN

BILVERKSTAD

BAS SERVICE

DETTA INGÅR

- Bilens gamla olja töms och bortforslas
- Montering av nytt oljefilter
- Påfyllning av upp till 5 liter Motorolja
- Okulär besiktning
- Nollställning av serviceindikator vid behov
- Fordonskontroll & Diagnos

KÖP NU BETALA SENARE

Klarna.

VÄRERBUDDANDE

1395:-

2595:-

Däckskiftning +200kr

Vi utför även följande tjänster:

• AC-SERVICE/Påfyllning	• Kamremsbyte
• Besiktning	• Kalkkedjabyte
• Reparation	• Motor
• Diagnostest	• Växellåda
• Oljebyte	• Koppling
• Avgaserör	• Broms
• Däck	• Bilglas
• Rosttagnig	• Bil-el

Följ oss på Instagram
Kampanjer, erbjudanden och nya objekt!

Följ oss på Facebook
Kampanjer, erbjudanden och nya objekt!

Florettgatan 6 info@autohallens.se 042-500 19
254 67 Helsingborg www.auto-hallen.se 0739-088 438

The art of tanned skin that lasts all year!

NEW

Nature.
Beauty.
Quality.

ART OF TANNING

The art of tanned skin that lasts all year!

Inspired by nature, ART OF TANNING products represent the perfect tanning solution for those who want to get a tan and maintain it throughout the year.

Choose the ART OF TANNING product that matches your wishes, expectations and needs. Best of all is a combination of all the products from the range.

Sunny Mango SCRUB for face & body | 350 ml

To prepare the skin for tanning, we recommend using ART OF SPA Sunny Mango Light Butter. With a pleasant, summery mango fragrance and gentle exfoliants, it's the ideal choice for removing dead cells and stimulating microcirculation.

Sunny Mango LIGHT BUTTER for the body | 200 ml

Pamper yourself with the light and rapidly absorbed texture of ART OF SPA Sunny Mango Light Butter; the skin loses moisture more quickly in summer because it is more frequently exposed to UV rays and high temperatures.

Hello, Summer SELF-TANNING LOTION for face & body | 150 ml

To give your skin a beautiful tanned appearance even in those months when you can't get a tan from the sun, use ART OF TANNING Hello, Summer Self-Tanning Lotion. With the help of a 100% natural self-tanning complex, your skin will have a beautiful glowing tanned appearance. The best news? You control the tan intensity yourself with repeat applications – apply the product as many times as you need until you reach the desired depth of tan. Self-tanning lotion is suitable for use throughout the year. Extremely simple to apply, it doesn't leave traces on your clothes either! Also suitable for the face. A MUST HAVE for everyone who wants tanned skin every day of the year.

Hello, Summer MARMALADE for the body | 200 ml

When catching the sun on hot summer days, you'll love the rapid and effective action of ART OF TANNING Hello, Summer Marmalade. With its exotic mango fragrance and wonderful gold pigments, it will give your skin a healthy, glowing, intensely tanned appearance. With more than 95% natural ingredients, it's also suitable for sensitive skin.

Hello, Summer CLEANSING FOAM for face & body | 200 ml

To ensure your tan lasts as long as possible, we recommend daily cleansing and showering with ART OF TANNING Hello, Summer Cleansing Foam; the product contains no SLS or SLES (powerful cleansing tensides) and thanks to its gentle formulation is an excellent choice if you want to prolong your tan. Products free of SLS and SLES are also recommended for those prone to spots and pimples.

Hello, Summer GLOW MIST for face & body | 100 ml

For radiantly glowing skin with a definite WOW effect, we recommend the daily use of ART OF TANNING Hello, Summer Glow Mist with gold pigments. Regular use will keep your skin hydrated, which in turn will help maintain your tan. At the same time your skin will have a beautiful, radiant tone.

Krafttag krävs för att stärka yrkesutbildningen i Norden

Bild av Maddy Bris / Pixabay

■ Yrkesutbildningens framtid i Norden var samtalsämnet då politiker från Nordiska rådet och branschfolk från hela Norden samlades till konferens i Haparanda för att diskutera vilka konkreta åtgärder som krävs för att råda bot på bristen på yrkesutbildad personal i Norden.

Enligt prognoser kommer Norden att sakna upp till 350 000 yrkesutbildade år 2030. Nordiska rådets rapport "Attraktive Erhvervsuddannelser i Norden" som utkom i januari i år listar ett flertal åtgärder som fokuserar på spridning av information länderna emellan, undanröjande av gränshinder och insamling av information om det konkreta behovet för arbetskraft över hela Norden. Rapportens innehåll har tagits fram av en tankesmedja med medlemmar från både utbildningssektorn, facken och arbetsgivarorganisationerna i Norden, varav många också deltog på konferensen.

Under dagarna i Haparanda gick debatten också på en betydligt mer övergripande nivå. Både en kulturförändring gällande synen på yrkesutbildningens status, fortsatt arbete för att motverka stereotypier inom kvinno- och mansdominerade yrkesområden samt inte minst frågan om yrkesutbildningens finansiering diskuterades.

Mer finansiering till högre yrkesutbildningar?
En av deltagarna på konferensen, Torodd Skjerve, som tidigare representerade den norska arbetsgivarorganisationen Virke anser att en diskussion om finansieringen av den högre yr-

kesutbildningen i Norden skulle vara på sin plats.

- I Norge får den akademiska utbildningen på högskolor och universitet 97% av finansieringen medan den högre yrkesutbildningen får 3%. Det är en stor skillnad och jag efterlyser en debatt om huruvida det förhållandet bör omprioriteras med tanke på behovet på arbetsmarknaden, säger Skjerve.

I nuläget uppstår en situation där efterfrågan på högre utbildning gör att det allt oftare är eleverna själva som får stå för kostnaderna, medan det inom den akademiska världen finns en princip om att utbildningen skall vara gratis, påpekar Skjerve.

Trøndelagsmodellen aktiverar unga arbetslösa

Bland deltagarna på konferensen fanns också Torbjørn Aas, direktör på NAV i Trøndelag, som är en myndighet som agerar som både arbetsförmedling, försäkringskassa och socialtjänst. Han har varit med och utvecklat Trøndelagsmodellen där man hjälper unga som hamnat utanför arbetslivet och skolsystemet att få en yrkesutbildning. På så sätt möter man samtidigt det stora behovet av yrkesutbildad arbetskraft i regionen.

- Det här är ett samarbete mellan NAV, fylkeskommunen i Trøndelag och de lokala företagen och utbildningarna som är mycket fruktbar – alla vinner på det. De unga får utbildning och jobb samtidigt som företagen får den personal de behöver, förklarar Aas.

Könsbalans inom utbildningarna viktigt

Hildur Ingvarsdóttir, rektor på Tækniskólinn berättar om arbetet med jämlikhet inom yrkesutbildningen i Island.

- Det har visat sig att arbetsplatser där det jobbar både kvinnor och män är mer attraktiva än de som är väldigt kvinno- eller mansdominerade. För att åtgärda det måste man satsa på att värva både kvinnor och män till alla utbildningar. Vi arbetar med det här kontinuerligt och har i min skola lyckats få upp antalet kvinnor som till exempel studerar till elektriker och rörmokare, berättar hon.

"Jag har fått en insikt om att vi måste jobba mycket mer med yrkesutbildningen inom det nordiska samarbetet och lyfta frågan högre på den politiska agendan."

Camilla Gunell, Ordförande för Nordiska rådets utskott för kunskap och kultur

Prioriterad fråga för Nordiska rådet

Ordförande för Nordiska rådets utskott för kunskap och kultur Camilla Gunell anser att konferensen har varit en ögonöppnare

- Jag har fått en insikt om att vi måste jobba mycket mer med yrkesutbildningen inom det nordiska samarbetet

och lyfta frågan högre på den politiska agendan, säger Gunell.

Hon pekar på att man redan i grundskolan borde göra det mer attraktivt för barn och unga att välja en yrkesutbildning, samt att det inom flera regioner i Norden finns arbetslöshet inom vissa sektorer medan andra regioner skriar efter arbetskraft, vilket borde lösas genom ännu mer samarbete till exempel mellan fackförbunden och arbetsförmedlingarna i de olika länderna.

Nordiska rådets president Jorodd Asphjell kopplar frågan om yrkesutbildningens framtid till det nordiska samarbetets vision om Norden som världens mest integrerade och hållbara region.

- För att vara den mest integrerade regionen i världen kräver det att man kan studera och arbeta på tvärs i hela Norden. Och vad gäller den gröna omställningen är till exempel batteritillverkning en växande industri där vi i Norden tillsammans måste se till att utbildningen kan erbjuda de kompetenser som krävs framöver. Därför är det så viktigt med sammankomster som den här där representanter för olika branscher kan utbyta erfarenheter från sina respektive länder, säger Asphjell.

Han påpekar också, precis som presidenten för Ungdomens Nordiska Råd Rasmus Emborg som är på plats på konferensen - att också de unga själva bör tas med i arbetet med att utveckla yrkesutbildningen.

Nya typer av oroande ämnen uppmätt i danskt dricksvatten

Bild av Henryk Niestrój / Pixabay

■ En mätning detekterar över 400 olika kemikalier i vatten från ett enda danskt vattenverk. Flera ämnen kan ha skadliga effekter på hälsan. Vi måste mäta mycket bredare och inte bara fokusera på PFAS och bekämpningsmedel och det har vi redan teknikerna för, säger analytiska kemister från Köpenhamns universitet, som ligger bakom studien.

Samtidigt som det finns ett massivt fokus på PFAS-ämnen och bekämpningsmedelsrester i danskt dricksvatten, ägnas lite uppmärksamhet åt de hundratals andra kemiska ämnen som finns i grundvattnet.

Analytiska kemister från Köpenhamns universitet har i samarbete med vattenverket Novafos gjort omfattande mätningar av vilka typer av ämnen som finns i dricksvatten från tre vattenverk.

Forskarna upptäckte över 400 olika kemiska ämnen i vattnet från ett enda vattenverk. I vattnet från de två andra vattenverken fanns över 100 ämnen i varje. Hur många av dessa ämnen som är naturligt förekommande och hur många som är skapade av människor är inte känt. Minst nio ämnen beskrivs av forskarna som oroande eftersom de bl.a. kan ha skadliga effekter på organ, vara cancerframkallande och hormonstörande.

”Vi hittade bl.a. det giftiga klorerade ämnet TCP, som används som pesticid och kan vara cancerframkallande, vi hittade melamin, som används inom plastindustrin och kan skada urinblåsa och njurar, samt andra ämnen som kan vara skadliga för hälsan i tillräckligt hög koncentration. Dessutom mätte vi många andra kemikalier, vars toxicitet ingen vet”, säger analytiska kemisten Selina Tisler, biträdande professor vid institutionen för växt- och miljövetenskap och författare till studien, som publiceras i tidskriften Environmental Pollution.

Fem av de påvisade ämnena har såvitt känt aldrig tidigare rapporterats i grundvattnet någonstans i världen. Det handlar bl.a. om bensotiazol, som används i bil-

däck och på konstgräsplaner, och som har visat hög toxicitet i celltester. Såvitt forskarna vet har ytterligare fem ämnen aldrig tidigare hittats i danskt grundvatten. Detta gäller bl.a. ovannämnda TCP (2,4,6-triklorfenol) och TFMS (trifluorometansulfonsyra), som används i brandskum och som tillhör den stora gruppen PFAS-ämnen. En färsk studie visar att ämnet orsakar fysiologiska förändringar och störningar i tarmbakterierna hos däggdjur.

Forskarna understryker starkt att de i dagsläget bara har indikationer på hur stora halterna av de enskilda ämnena är. Därför kan det inte fastställas att det finns någon hälsorisk av att dricka vattnet. Enligt Novafos uppfyller vattnet från de tre vattenverken alla gällande föreskrifter.

Ämnen som skapar oro i grundvattnet

1. Melamin : Används vid tillverkning av hårdplast och i rengöringsmedel. Kan bl.a. orsaka skador på njurar och urinblåsa och är hormonstörande.
2. 4-klorbensensulfonsyra : Misstänks vara en omvandlingsprodukt från bekämpningsmedel. Kan även härröra från kemikalier som används inom industrin.
3. Trifluorometansulfonsyra (TFMS) : Kallas även triflinsyra och är en av de starkaste kända syrorna. Används bland annat i brandsläckningsskum. Har, enligt en ny studie, orsakat fysiologiska förändringar och störningar hos tarmbakterierna hos däggdjur.
4. Tris(1,3-diklorisopropyl)fosfat (TD-CPP) : Används som flamskyddsmedel, bekämpningsmedel och mjukgörare. Har många bevisade skadliga hälsoeffekter och är känd för att vara hormonstörande.
5. Bensotiazol-2-sulfonat : Används vid gummitillverkning - bl.a. för bildäck och

konstgräsplaner. Hälsoriskerna är ännu inte kända, men ämnet visar hög toxicitet i celler.

6. Pyrimidinol : Förmodligen en nedbrytningsprodukt av ett bekämpningsmedel. Ingen data om toxicitet.

7. 4-nitrofenol : Används t.ex. som pesticid och kan orsaka allvarliga hälsoskador.

8. 2,4,6-Triklorfenol (TCP) : Klorerat ämne som används som ersättning för bekämpningsmedel och i industriprodukter. Kan vara cancerframkallande.

9. 2,5-Diklorbensensulfonsyra : Misstänks vara en nedbrytningsprodukt av bekämpningsmedel. Kan även härröra från kemikalier som används inom industrin.

Vi måste mäta bredare

I studien använde forskarna tekniken vätskekromatografi-masspektrometri, som kan detektera en stor del av de olika kemiska ämnen som finns i ett vattenprov. Det gäller även typer av ämnen som de standardtekniker som används för att sila grundvatten idag inte kan upptäcka.

Enligt forskarna är den stora svagheten med sättet på vilket screeningen sker att myndigheterna till en början bara kräver att ett mindre antal ämnen, som har valts ut i förväg, ska mätas.

”Det är definitivt viktigt att du vidtar åtgärder mot PFAS-ämnen och bekämpningsmedel. Men du bör också få en överblick över det stora utbud av kemikalier som faktiskt finns i vår miljö och som senare hamnar i våra kroppar. Och vi har teknikerna som kan hjälpa vattenförsörjningen och myndigheterna med den uppgiften, säger Jan H. Christensen, professor vid institutionen för växt- och miljövetenskap och författare till studien.

Vissa av ämnena kan rensas bort, men...

Till skillnad från Danmark har dricksvattnet i många andra länder genomgått en reningsprocess. I Danmark syresätts och filtreras vattnet från marken innan det pumpas ut till folks kranar. För att undersöka effekten av rening kördes vattnet från de tre vattenverken

genom behandling med UV-ljus (en så kallad AOP-rening), som är en utbredd reningsteknik i andra länder.

Reningen kan göra stor skillnad, visar studien. I genomsnitt togs 70 % av ämnena bort på det sättet. Men samtidigt bildade själva rengöringen med UV-ljus en hel del nya ämnen – så kallade nedbrytningsprodukter – faktiskt ungefär lika många som rengöringen tog bort.

Efter rening filtrerades vattnet från ett vattenverk med aktivt kol fyra gånger. Här fångades de allra flesta ämnen – men inte alla:

”Även om denna mycket noggranna filtrering samlar upp både majoriteten av de nybildade ämnena och en del av de ämnen som fanns i vattnet från början, finns det fortfarande ett antal produktiska ämnen som läcker ut. Detta gäller bl.a. fluorerade ämnen som PFAS och PFAS-relaterade föreningar”, säger Selina Tisler.

Ändå anser de båda kemisterna att man borde börja rena dricksvattnet i Danmark. Men Selina Tisler påpekar:

”Våra experiment visar att rening är en komplex. Till exempel kan vi se att denna rengöringsteknik var effektiv för att ta bort en del av bekämpningsmedlen, men den fungerade inte på PFAS-föreningarna. Det är därför viktigt att man använder olika rengöringstekniker, beroende på vilka ämnen man prioriterar att ta bort. För det finns inte nödvändigtvis en rengöringsprocess som fungerar på alla ämnen.”

Sluta använda de giftigaste ämnena

Det är vattenbolaget Novafos som har tagit initiativet till mätningarna – och det är lovvärt, anser Jan H. Christensen:

”Det är just initiativ för att mer ingående mäta vad som gömmer sig i vårt grundvatten och för att lära sig mer om hur man bättre kan minimera innehållet av skadliga ämnen som behövs. Det är bra att se att vattenbranschen är proaktiv och tar ansvar för att säkerställa rent dricksvatten för konsumenterna”, säger Jan H. Christensen.

Men det går inte att rena sig ur problemet ensam, betonar han:

”När man har en överblick över vilka ämnen som finns där ute och i vilka koncentrationer kan det hjälpa att prioritera vilka vattenbrunnar som är okej att hålla öppna och vilka som ska stängas, samt vilka reningstekniker som är mest effektiva. Men då måste vi gå till roten av problemet. Vi måste sluta använda de mest giftiga och svårnedbrytbara ämnena och på så sätt ta bort själva källan. Och då får vi ge upp, som ofta händer, istället för att använda alternativa ämnen som visar sig vara lika skadliga – och ibland ännu mer”, säger Jan H. Christensen och avslutar:

”För att det finns vissa ämnen som är extremt långlivade och väldigt svåra att få bort från vårt dricksvatten när de väl hamnar där, oavsett hur och hur mycket man renar.”

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Köpenhamns universitet

55-procentpaketet: Parlamentet antar viktiga lagar för att nå klimatmålet för 2030

■ Parlamentet har antagit en reform av EU:s system för utsläppshandel som också innefattar luftfart och sjöfart, en mekanism för koldioxidjustering vid gränserna och en ny social klimatfond.

På tisdagen (i den 18:e april n.r.) godkände Europaparlamentet överenskommelemlerna med EU-länderna från slutet av 2022 om flera viktiga rättsakter som ingår i 55-procentpaketet. Det här är EU:s plan för att minska växthusgasutsläppen med minst 55 procent fram till 2030 jämfört med 1990 års nivåer, i linje med EU:s klimatlag.

Reform av utsläppshandelssystemet
Reformen av utsläppshandelssystemet antogs med 413 röster för, 167 röster emot och 57 nedlagda röster. Med reformen höjs utsläppshandelssystemets ambition eftersom växthusgasutsläppen nu måste minska med 62 procent fram till 2030 jämfört med 2005 års nivåer. Enligt reformen ska kostnadsfria utsläppsrätter för företag fasas ut

mellan 2026 och 2034. I ett nytt separat utsläppshandelssystem sätts pris på växthusgasutsläpp från vägtransporter och byggnader från och med 2027 (eller 2028, om energipriserna är exceptionellt höga).

Parlamentet har också röstat igenom att för första gången inkludera växthusgasutsläpp från sjöfartssektorn i utsläppshandelssystemet, med 500 röster för, 131 röster emot och 11 nedlagda röster. Parlamentet godkände även översynen av EU:s utsläppshandelssystem för luftfart med 463 röster för, 117 röster emot och 64 nedlagda röster. Det innebär att kostnadsfria utsläppsrätter från luftfartssektorn fasas ut till 2026 och att EU främjar användningen av hållbara flygbränslen.

Bild av Ralf Vetterle / Pixabay

Nytt instrument för att förhindra koldioxidläckage

Parlamentet antog med 487 röster för, 81 röster emot och 75 nedlagda röster reglerna för EU:s nya mekanism för koldioxidjustering vid gränserna. Mekanismen ska uppmanera länder utanför EU att höja sin klimatambition och se till att varken EU eller globala klimatsatser undergrävs av att produktion flyttas från EU till länder med mindre ambitiös miljöpolitik.

De varor som innefattas i mekanismen är järn, stål, cement, aluminium, gödselmedel, elektricitet och väte samt indirekta utsläpp under vissa omständigheter. Importörer av dessa varor kommer att behöva betala mellanskillnaden mellan koldioxidpriset i produktionslandet och priset på utsläppsrätter i EU:s utsläppshandelssystem.

Mekanismen för koldioxidjustering ska fasas in under åren 2026 till 2034

i samma takt som de kostnadsfria utsläppsrätterna fasas ut.

En social klimatfond ska bekämpa energifattigdom

Parlamentet antog med 521 röster för, 75 röster emot och 43 nedlagda röster överenskommelsen med EU-länderna om att inrätta en social klimatfond från 2026 som ska se till att klimatomställningen blir rättvis och socialt inkluderande. De som ska dra nytta av fonden är utsatta hushåll, småföretag och transportanvändare som särskilt drabbas av energi- och rörlighetsfattigdom. Klimatfonden ska finansieras genom auktion av utsläppsrätter till ett belopp på max 65 miljarder euro. Ytterligare 25 procent ska täckas av nationella resurser, vilket uppskattas till 86,7 miljarder euro.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Europaparlamentet

Skaffa företagscyklar!

Har du ett mindre företag? Vill du erbjuda dina anställda förmånscyklar? Det är 20-50% billigare än att köpa privat! Vi på Elcykelpunkten gör det möjligt för dig!

- Det går snabbt att ta sig fram med elcykel och du slipper bilköer eller trängsel i kollektivtrafiken!
- Träning varje vecka ger längre livslängd vilket bidrar till friskare personal och färre sjukskrivningar! Bra för de anställda och för företaget.
- Miljövänligt! Elcykeln bidrar till kraftigt reducerade utsläpp!

Kom in och provcykla, det är fantastiskt roligt!

Vår butik i Malmö

📍 Per Albin Hanssons väg 32, Malmö
☎ 040 - 40 15 19
✉ malmo.mobilia@elcykelpunkten.se

Vår butik i Helsingborg

📍 Marknadsvägen 9, Ödåkra-Våla
☎ 042 - 23 72 00
✉ helsingborg.vala@elcykelpunkten.se

ELCYKELPUNKTEN

Parlamentet antar en ny lag för att bekämpa global avskogning

- Mellan 1990 och 2020 ledde avskogning till att skogar med en samlad yta större än hela EU gick förlorad. Konsumtionen i EU stod för en tiondel av förlusten
- Nötkreatur, kakao, kaffe, palmolja, soja, trä, gummi, träkol och trycksaker omfattas av de nya reglerna
- Mänskliga rättigheter och ursprungsfolkens rättigheter läggs till som krav

■ I kampen mot klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald måste nu företag se till att produkter som säljs i EU varken har orsakat avskogning eller skogsförstörelse.

Inga specifika länder eller råvaror förbjuds, men företag tillåts bara sälja sina produkter i EU om leverantören har avgett en så kallad förklaring om tillbörlig aktsamhet som bekräftar att produkten inte innehåller råvaror som kommer från avskogad mark eller har orsakat skogsförstörelse efter den 31 december 2020. Det senare gäller också förstörelse av oersättlig primärskog.

Parlamentet kräver också att företagen intygar att produkterna följer relevant lagstiftning i produktionslandet och att mänskliga rättigheter och berättade ursprungsbefolkningars rättigheter respekterats.

Vilka produkter omfattas?

Den nya lagstiftningen täcker följande produkter: nötkreatur, kakao, kaffe, palmolja, soja och trä. Här omfattas också produkter som innehåller, har utfodrats med eller har producerats med dessa råvaror, exempelvis läder, choklad och möbler, allt enligt kommissionens förslag. Under förhandlingarna lade Europaparlamentet till gummi, träkol, trycksaker och en rad palmoljedrivare.

Parlamentet har också vidgat definitionen av avskogning. Definitionen innefattar nu omvandling av primärskog och naturligt föryngrad skog till skogs-

plantage eller annan trädbevuxen mark.

Riskbaserade kontroller

Kommissionen kommer att klassificera länder (eller delar av länder) som låg-, standard- eller högriskländer baserat på en objektiv och transparent bedömning inom 18 månader från det att förordningen träder i kraft. Produkter från lågriskländer kommer genomgå ett förenklat förfarande för tillbörlig aktsamhet. Andelen produkter som kontrolleras baseras på landets risknivå: Nio procent för högriskländer, tre procent för standardriskländer och en procent för lågriskländer.

De behöriga EU-myndigheterna kommer att ha åtkomst till relevant information som företagen lämnar in, såsom geografiska koordinater, och utföra kontroller med hjälp av satellitverktyg för övervakning och DNA-analys för att ta reda på varifrån produkterna kommer.

Straffen för bristande efterlevnad ska vara proportionerliga och avskräckande och det högsta bötesbeloppet ska vara minst fyra procent av verksamhetsutövarens eller handlarens totala årliga nettoomsättning i EU.

Den nya lagen antogs med 552 röster för, 44 röster emot och 43 nedlagda röster.

Citat

Efter omröstningen sa föredraganden Christophe Hansen (EPP, Luxemburg) så här: ”Hittills har hyllorna i våra mataffärer alltför ofta varit fyllda med produkter täckta av askan från nedbrända regnskogar och oåterkalleligt förstörda ekosystem och som utplånat ursprungsbefolkningars försörjningsmöjligheter. Det här sker alltför ofta utan att konsumenterna vet om det. Jag är lättad över att konsumenterna i EU nu kan vara säkra på att de framöver slipper vara omedvetet medskyldiga till avskogning när de njuter av en chokladbit eller en väl-förtjänt kopp kaffe. Den nya lagen är inte bara en nyckel i kampen mot klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald utan kommer också att bryta dödläget som hindrar oss från att fördjupa handelsrelationerna med länder som delar våra miljövärden och ambitioner.

Nästa steg

Nu måste texten formellt godkännas av rådet. Den kommer sedan att offentliggöras i EU:s officiella tidning och träda i kraft 20 dagar senare.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Europaparlamentet

Europaparlamentet godkänner nya produktsäkerhetsregler

- Nya regler ska ta itu med säkerhetsriskerna med ny teknik och den allt växande näthandeln
- Utsatta konsumenter som barn och personer med funktionsnedsättning ska få bättre skydd
- Farliga produkter ska avlägsnas snabbt, och det blir effektivare att återkalla produkter
- Olyckor med osäkra produkter som hade kunnat förhindras uppskattas årligen kosta 11,5 miljarder euro

■ Den uppdaterade lagen ska se till att produkter som säljs i butiker eller på nätet i EU uppfyller de allra högsta säkerhetskraven.

På torsdagen godkände ledamöterna, med 569 ja-röster, 13 nej-röster och 0 nedlagda röster, de reviderade reglerna om produktsäkerhet för andra konsumtionsvaror än livsmedel. Med de nya reglerna anpassas direktivet om allmän produktsäkerhet till den senaste utvecklingen inom digitaliseringen och den ökande näthandeln.

Förbättrade säkerhetsbedömningar

För att alla produkter på marknaden ska vara säkra för konsumenterna ska den så kallade förordningen om allmän produktsäkerhet garantera att riskerna för de mest utsatta konsumenterna (till exempel barn) beaktas i säkerhetsbedömningarna. Hänsyn ska även tas till

jämställdhetsaspekter och cybersäkerhetsrisker.

Marknadskontroll och näthandel

Med de nya reglerna får ekonomiska aktörer (såsom tillverkare, importörer och distributörer) fler skyldigheter. Reglerna ökar också marknadskontrollmyndigheternas befogenheter och inför tydliga skyldigheter för dem som tillhandahåller marknadsplatser på nätet. Nätbaserade marknadsplatser måste samarbeta med marknadskontrollmyndigheterna för att minimera risker. Dessa myndigheter kan å sin sida kräva att marknadsplatserna avlägsnar eller blockerar annonser för farliga produkter utan dröjsmål, men allra senast inom två arbetsdagar.

Produkter vars ursprung är utanför EU får släppas ut på marknaden endast om det finns en ekonomisk aktör som är etablerad i unionen och som är ansvarig för säkerheten.

Effektiva återkallandeförfaranden

Den nya lagstiftningen förbättrar procedurerna för att återkalla produkter. För närvarande är det få som returnerar återkallade varor. Uppskattningsvis fortsätter en tredjedel av konsumenterna i EU att använda produkter som återkallats.

Om en produkt återkallas måste konsumenterna informeras direkt och erbjudas antingen reparation, ersättningsprodukt eller pengarna tillbaka. Konsumenter har också rätt att klaga eller väcka kollektiv talan. Information om en produkts säkerhet och vad man kan göra om den visar sig ha något fel ska finnas tillgänglig på ett klart och lättförståeligt språk. Systemet för snabbt informationsutbyte om farliga konsumentprodukter (Safety Gate-portalen) ska moderniseras och bli bättre på att upptäcka osäkra produkter. Det ska också göras mer tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

Nästa steg

Innan texten kan träda i kraft och publiceras i EU:s officiella tidning måste

den också godkännas av rådet. Förordningen börjar tillämpas 18 månader efter att den trätt i kraft.

Bakgrund

2021 hade 73 procent av konsumenterna handlat på nätet (jämfört med 50 procent 2014), och 2020 hade 21 procent beställt någonting från ett land utanför EU (8 procent 2014). Enligt Safety Gates årsrapport för 2020 gällde 26 procent av varningarna för farliga produkter något som sålts på nätet, och minst 62 procent gällde produkter som kom från länder utanför EU och EES.

De nya reglerna förväntas bespara konsumenterna i EU omkring en miljard euro under det första året och cirka 5,5 miljarder på tio år. Med de nya insatserna vill EU minska antalet osäkra produkter på marknaden, och därigenom också minska de skador som åsamkas EU:s konsumenter i produktrelaterade olyckor som hade kunnat förhindras. I dag beräknas sådana olyckor kosta konsumenterna 11,5 miljarder euro om året. Kostnaderna för sjukvården uppskattas till 6,7 miljarder, även det en siffra som nu bör kunna minska.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Europaparlamentet

Löneskillnader mellan könen: Parlamentet antar nya regler om insyn i lönesättningen

- I EU tjänar kvinnor i snitt 13 procent mindre än män med samma jobb
- Slutet för hemliga löner: arbetstagare ska ha rätt till information om lönerna i deras yrkeskategori
- Avskräckande påföljder, till exempel böter, för arbetsgivare som inte följer reglerna
- Företag måste agera om löneskillnaden mellan könen är över fem procent

■ Enligt ny lagstiftning måste företag i EU lämna ut information som gör det lättare för anställda att jämföra sina löner och avslöja om det finns löneskillnader mellan könen.

Lagen antogs på torsdagen av Europaparlamentet med 427 röster för, 79 röster emot och 76 nedlagda röster. Enligt de nya reglerna ska lönesättning baseras på könsneutrala kriterier, däribland könsneutrala arbetsvärderingssystem. Yrkestitlar och utlysning av lediga tjänster måste vara könsneutrala, och rekryteringsprocesser ska genomföras på ett icke-diskriminerande sätt.

Om lönerapportering visar att löneskillnaden mellan könen är fem procent eller högre måste arbetsgivaren göra en gemensam lönebedömning i samarbete med arbetstagarnas företrädare. EU-länderna kommer att behöva införa effektiva, proportionella och avskräckande påföljder, såsom böter, för arbetsgivare som bryter mot reglerna. En arbetstagare som har lidit skada till

följd av brott mot dessa regler har rätt att begära ersättning. För första gången omfattas nu både intersektionell diskriminering och ickebinära rättigheter av reglerna.

Förbjud hemliga löner

I reglerna står det att arbetstagare och arbetstagarrepresentanter ska ha rätt till fullständig och tydlig information om individuella och genomsnittliga lönenivåer, uppdelat efter kön. Hemliga löner förbjuds, och arbetstagare får inte längre hindras från att avslöja sina löner eller efterfråga information om löner inom sin egen eller någon annan yrkeskategori.

Bevisbördan ligger nu på arbetsgivaren

Bevisbördan i lönefrågor flyttas från arbetstagaren till arbetsgivaren. Om en arbetstagare anser att principen om lika lön inte tillämpats och tar ärendet till domstol ska nationell lagstiftning kräva att arbetsgivaren bevisar att ingen diskriminering skett.

Citat från föredragandena

Samira Rafacla (Renew Europe, Nederländerna) från parlamentets jämställdhetsutskott sa så här: ”Min högsta prioritet var att se till att åtgärderna för insyn i lönesättningen är inkluderande och gör skillnad för arbetstagarna. Äntligen har vi inte bara bindande insatser för att bekämpa löneskillnader mellan könen, utan alla EU-medborgare får nu också egenmakt och skydd mot lönediskriminering. Ickebinära har samma rätt till information som män och kvinnor. Jag är stolt över det här

direktivet. För första gången definieras nu intersektionell diskriminering i EU-lagstiftning, och det tas med som en försvärande omständighet när man ska bestämma påföljder.”

Kira Marie Peter-Hansen (De gröna/EFA, Danmark), från utskottet för samsättning och sociala frågor sa så här: ”Den här lagstiftningen gör fullständigt klart att vi inte accepterar någon typ av könsdiskriminerande lönesättning inom EU. Historiskt sett har kvinnors arbete underskattats och underbetalts. Med det här direktivet tar vi ett viktigt kliv mot att säkra lika lön för likvärdigt arbete. Jag är stolt över att parlamentet har lyckats utvidga direktivets räckvidd, stärka arbetsmarknadsparternas betydelse och säkerställa starka individuella och kollektiva rättigheter.”

Nästa steg

Rådet måste formellt godkänna direktivet innan texten blir lag och offentliggörs i EU:s officiella tidning. De nya reglerna träder i kraft 20 dagar efter det att texten har offentliggjorts.

Bakgrund

Principen om lika lön anges i artikel 157 i EUF-fördraget. Löneskillnader mellan könen ligger dock fortfarande på runt 13 procent, men de skiljer sig markant mellan EU-länderna. Skillnaderna har inte heller minskat särskilt mycket de senaste tio åren.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Europaparlamentet

Södra Sveriges Största Butik

• Allt för brud, brudgum, tärnor, gäster och partyfolk •

brud och festspecialisten

anina

since 1987

ANINA BRUD & FESTSPECIALISTEN
Ängelholmsvägen 31, 254 53 Helsingborg
info@anina.se • Tel nr: 042-132709

Facebook Instagram

www.anina.se

PFAS: Paketerade, förstörande, allomfattande substanser

■ Miljövänliga alternativ till flera vardagliga saker har fått plastartiklar att övergå till pappersmuggar och pappersförpackningar. Dessa har behandlats med ämnen som tidigare antogs vara ofarliga för hälsan - tills nyare forskning har kommit fram till en annan slutsats.

Naturskyddsföreningen uppger att PFAS är en förkortning för per- och polyfluorerade alkylsubstanser och med ett annat namn kallas de för per- och polyfluorerade ämnen. Dessa ämnen är även högfaluorerade ämnen, vilket är viktigt att minnas då artikeln kommer att återkomma till detta och så småningom förklara varför detta spelar roll. PFAS-ämnen har ingått i förpackningar i flera årtionden, av vad som framgår av en artikel från The Guardian. De allra flesta PFAS-ämnen som finns i diverse vardagliga föremål har inte testats för att se om de har några effekter på människors hälsa. Nu visar det sig att de kan vara skadliga.

PFAS-kemikalier som tidigare har framstått som oskadliga för människors hälsa visar sig medföra olika hälsorisker, enligt en artikel från The Guardian. Nyligen har man upptäckt att kemikalerna kan lossna från kartongen och följa med födan eller drycken när den sväljs. Detta sker genom att bitar av förpackningen kan lossna och att kemikalerna då följer med maten eller drycken som konsumeras. Kategorin av PFAS som används innehåller även fluor, ett ämne som gör de svårnedbrytbara. Tidigare hade man förbjudit användning av PFAS i USA och Kanada och inom EU, men gjorde ett undantag av kategorin av PFAS som används idag, för att man inte trodde att dessa ämnen var skadliga. På senare tid visar det sig att studier som gjorts inte bara kan påvisa att dessa ämnen är skadliga, utan att det även har uppdagats att kemikaliertillverkarna hade dolt tidigare forskning som visar att även dessa varianter kan vara giftiga. Undersökningen gick ut på att besöka olika populära snabbmatsrestauranger och analysera 42 förpackningar till burgare, burritos, sallader, pommes och andra maträtter. Forskarna hittade PFAS-ämnen i cirka hälften av förpackningarna. Därefter förvarades åtta förpackningar med PFAS-ämnen i ett mörkt och stängt utrymme i två år och forskarna fann att PFAS-nivåerna hade sjunkit med 85%, vilket visade att PFAS-ämnen lämnar förpackningar genom att de kan lossna från dessa. En av forskarna uppgav att tempot som PFAS-ämnen lossnar från förpackningarna är högt trots att förpackningarna förvarades i gynnsamma förhållanden. Studier som har gjorts visar också att PFAS-ämnen migrerar i en mycket högre utsträckning när de har kontakt med mat eller dryck som är syrlig eller som serveras vid en hög temperatur. Resultatet av studien pekar på en potentiell hälsofara. Enligt en av forskarna som medverkade i studien visar det hur pass rörliga dessa ämnen är. Utfallet är oroväckande då studien även visar att PFAS-halterna blir högre än den rekommenderade högsta dosen för exponering till PFAS-kemikalier inom

EU när PFAS-ämnen migrerar från förpackningar till mat och dryck.

Artikeln från The Guardian förklarar även att PFAS-kemikalerna tillsätts för att få produkter att motstå vatten och hetta (och i förlängningen behålla skicket på materialet). Kemikaliegruppen innehåller tusentals PFAS-kemikalier. Naturskyddsföreningen skriver i en artikel att PFAS-kemikalier har egenskaper som är vatten-, smuts- och fettavvisande, vilket gör att det finns många användningsområden för PFAS-ämnen. Detta medför att de förekommer i bland annat stekpannor, matförpackningar, möbiltyger, bekämpningsmedel och skönhetsprodukter. Deras förekomst i vardagliga föremål gör det svårt att komma undan PFAS-kemikalier och märkningen är även komplicerad då det finns många olika sorters PFAS-kemikalier. Detta innebär exempelvis att om det står på en vara att den inte innehåller en viss typ av PFAS, så betyder det inte att den är helt PFAS-fri, då det finns olika varianter av PFAS-kemikalier.

Naturskyddsföreningen skriver även att kunskapen om PFAS är begränsad, men att de kan beskrivas som högfaluorerade ämnen. Högfaluorerade ämnen är problematiska för att de är svårnedbrytbara, vilket innebär att det inte finns något sätt att rensa dessa ämnen från miljön. För tillfället saknas effektiva reningsmetoder, men de går att avlägsna från vatten. Artikeln poängterar att både PFOA och PFOS, olika varianter av PFAS-kemikalier, är "misstänkta cancerframkallande och reproduktionstoxiska". Vidare framgår det av artikeln från Naturskyddsföreningen att det finns en koppling mellan exponering för PFAS-ämnen och leverskador, förhöjda halter av blodfetter, tarmsjukdomar och körtelsjukdomar. Av de tusentals PFAS-ämnen som finns på marknaden är de allra flesta otestade, enligt samma artikel. Den ursprungliga artikeln från The Guardian menar att det dessutom finns en koppling mellan PFAS-ämnen och njursjukdomar och ett sämre immunsystem. Spädbarn kan få i sig kemikalerna via bröstmjölk eller ersättning som bereds med dricksvatten, enligt en rapport från Naturskyddsföreningen. Foster kan exponeras för dessa ämnen via den gravida kvinnans blod, då kemikalerna kan överföras genom moderkakan.

Det handlar inte enbart om den mänskliga hälsan, utan om flera miljöfaktorer. I ett försök att undvika engångsplast har man i större utsträckning börjat använda komposterbar förpackning. Nackdelen är bara att det är just den här sortens förpackning som innehåller flest PFAS-ämnen enligt forskarna. Vidare är det ett större miljöproblem för att PFAS-ämnen inte är nedbrytningsba-

ra. Forskarna bakom studien har även uttryckt oro över att pappersförpackningar innehåller PFAS-ämnen och ställer sig frågande till huruvida man bara byter ett skadligt alternativ mot ett annat.

Spår av PFAS-ämnen har även hittats i dricksvatten och hos djur. Globalt har man funnit PFAS-ämnen i blodet hos hundratals djurarter. Syftet med den här studien var inte att visa hur PFAS-ämnen påverkar djurlivet, utan att visa hur pass utbrett föroreningen av PFAS-ämnen är. Vissa av arterna som har testats för PFAS-ämnen inkluderar pandor, hästar, sibiriska tigrar, sköldpaddor, uttrar, hundar, sjölejon och vildsvin. Det har tagit årtionden att studera människor och se hur PFAS-intaget av PFAS-ämnen som undersöktes påverkade den mänskliga hälsan och man har ännu inte studerat effekterna av PFAS-ämnen hos djur. Enligt en forskare som har kommenterat studien finns det inga anledning till tro att effekterna vi ser hos människor inte heller förekommer hos djur. Artikeln beskriver vidare hur det finns data som visar att nästan alla amerikaner som har undersökts i en studie har spår av PFAS-ämnen i blodet, men att det inte har förekommit någon studie som försöker se frekvensen av PFAS-ämnen i blodet hos djur. Efter- som PFAS-ämnen inte är nedbrytbara, kan de cirkulera runt i miljön och hamna varsomhelst. Detta innebär rent teoretiskt att spår av PFAS även hade kunnat hittas på polerna och hos djur vars habitat är avlägsen från civilisationen och annan mänsklig aktivitet. Enligt en rapport från Naturskyddsföreningen är PFAS-ämnen bioackumulativa, det vill säga att de samlas i olika organismer och att halten PFAS-ämnen stiger när man kommer högre upp i näringskedjan.

Vilka konsekvenser förekomsten av PFAS-föroreningar har på djur är inte kartlagda ännu. Hittills har man kunnat hitta en form av autoimmun sjukdom som liknar SLE (systemisk lupus erythematosus) hos alligatorer som har levt i vatten kontaminerat med PFAS. Forskare har även kunnat hitta tecken på problem med immunsystemet hos sköldpaddor.

Enligt en rapport från Naturskyddsföreningen har det även förekommit fall med förorenat PFAS-vatten i Sverige, trots att Sverige inte har producerat dessa kemikalier. Nästan alla vattenprov kring och i Väner, Vättern och Mälaren har innehållit PFAS. Man tror att PFAS-ämnen då har spridit sig via vind och nederbörd. Dricksvatten antas även vara den största källan till exponering för PFAS, då rapporten lyfter fram att personer som har bott områden med där vattnet är eller har varit förorenat med PFAS-kemikalier har högre halter PFAS i blodet jämfört med den övriga befolkningen överlag. Enligt rapporten från Naturskyddsföreningen finns PFAS i vatten som försers mer än fem miljoner svenskar med dricksvatten. De mätvärden som redovisas i rapporten baseras på insamlad data om uppmätning av PFAS i vatten för oli-

ka orter som har sammanställts utifrån analysdata som från 42 vattenbolag för att visa de lägsta samt de högsta påträffade fallen av förorening med PFAS i flera svenska kommuner och regioner. Den högsta mätningen av PFAS bland svenska kommuner och regioner som framgår i rapporten finns i Halmstad, med 47 ng/l (nanogram per liter). Den lägsta halten av PFAS i Halmstad är enligt mätningen 1 ng/l. På andraplats ligger orten Gävle, med den högsta uppmätta halten på 45 ng/l och den lägsta uppmätta halten på mindre än 1 ng/l.

Regionen med det lägsta uppmätta värdet är Kalmar, vars högsta uppmätta värde visar att det finns mindre än 1 ng/l och vars lägsta uppmätta värde visar att det finns mindre än 0,9 ng/l. Det högsta värdet i västra Skåne (inklusive Malmö och Lund) är 8 ng/l enligt mätningen och det lägsta värdet i samma region är mindre än 1,1 ng/l. I nordvästra Skåne (med Helsingborg inräknat) är den högsta uppmätta halten mindre än 7 ng/l, dock har man inte kunnat säkerställa att mätningen är tillförlitlig, så osäkerheten kring det högsta värdet som har uppmätts är stort. Det minsta uppmätta värdet är mindre än 7 ng/l. Om man jämför med andra storstäder är det högsta uppmätta värdet i Stockholm stad 6 ng/l och det lägsta uppmätta värdet 3 ng/l. I Göteborg är det högsta uppmätta värdet 2 ng/l och det lägsta uppmätta värdet 2 ng/l.

I Sverige har förekomsten av höga halter av PFAS i vissa områden kunnat spåras till främst brandövningar eller försvarsövningar (kopplade till bland annat brandskum och material som använts av Försvarsmakten vid tidigare övningar). Rapporten tar även upp att flera åtgärder har införts sedan dess för att skydda miljön och att utrustningen som numera används i övningar inte innehåller PFOS/PFOA.

Frågan om hur man ska gå tillväga med att hantera PFAS-ämnen är väldigt komplex och det har vidare omvandlats till ett globalt problem, eftersom dessa ämnen är rörliga och kan sprida sig varsomhelst. Lösningar som har föreslagits är bland annat att införa ett gränsvärde för hur mycket PFAS-ämnen dricksvatten får innehålla och rena dricksvatten från PFAS för att undvika hälsoskadliga effekter.

Bianca M.-Info Express
E: hello@infoexpress.se

Källa:
"Toxic PFAS chemicals used in packaging can end up in food, study finds", The Guardian, publicerad 2023-03-17
"Frågor och svar om PFAS", Naturskyddsföreningen, 2023-03-21
"Alarming toxic 'forever chemicals' found in animals' blood - study", The Guardian, publicerad 2023-02-22
"Rapport: PFAS-förorenat dricksvatten i Sverige", Naturskyddsföreningen, 2022-02

Atmosfäriska cirkulationsmönster bidrar till extremväder

■ De senaste årens kraftiga ökning av värmeböljor i Sydeuropa beror inte enbart på växthuseffekten. Klimatförändringar har gjort en särskild sorts atmosfäriska cirkulationsmönster mer vanligt, och detta har bidragit till extremvädret och varit den underliggande orsaken till nio av tio av alla dödsfall, till följd av värmen. Det visar en ny studie av forskare från Uppsala universitet och CNRS i Frankrike som nu publiceras i tidskriften PNAS.

– Än så länge finns det relativt lite forskning om hur förändringar i atmosfäriska mönster i vårt nuvarande klimat påverkar förekomsten av extremväderhändelser och hur de i sin tur påverkar samhället. Att de här cirkulationsmönstren som leder till extremt väder i Europa har blivit mycket vanligare är både överraskande och oroande, säger Gabriele Messori, professor i meteorologi vid institutionen för geovetenskap vid Uppsala universitet och en av forskarna bakom studien.

Klimatförändringar påverkar alla aspekter av klimatsystemet. Det är relativt enkelt att mäta den pågående

temperaturökningen och dess effekter. Däremot har det varit en långvarig utmaning för klimatforskare att förstå hur klimatförändringar påverkar den atmosfäriska cirkulationen, det vill säga storskaliga luftförelser som till exempel vindar som är det som styr vilken väderlek vi får.

Värmeböljor och ökade stormar

I den här studien kan forskare vid Uppsala universitet, tillsammans med kollegor från franska CNRS visa att de atmosfäriska cirkulationsmönster som orsakar värmeböljor i Europa och ökade stormar i norra delen av kontinenten har blivit allt vanligare under de senaste

Bild av GEORGE DESIPRIS/Pexels

decennierna. Under sommaren minskar dessa cirkulationsmönster tillförsel av sval luft från nordatlanten till Europa. Under vinter, möjliggör de för flera atlantiska stormar att nå kontinenten.

Över nio av tio av de dödsfall som beror på extrema värmeböljor inträffade under dessa allt vanligare atmosfäriska cirkulationsmönster. Samma sak gäller för över en tredjedel av de kraftiga vindstormarna i Europa

– Redan med vårt nuvarande klimat bidrar det här till extrema väderhändelser. Med den globala uppvärmning som vi ser framför oss, kan man förvänta sig ännu större effekter. Cirkulationsförändringar måste därför tas i beaktande när man till exempel försöker förklara extrema händelser med klimatförändringar, säger Gabriele Messori.

Info Express
Källa: Uppsala universitet

VÅRKAMPANJ

MIRELLE KONTINENTALSÅNG
180 x 200 cm.
Kvalitetssäng komplett med
sänggav el, viscoelastisk
bäddmadrass & ben. 10 års garanti
mot fjäder & ramdbrott.

KAMPANJPRIS

19 490:-

Ord. pris 25 990:-

EUFORIA 4-SITS
Djup & gigantisk stor soffa med underbart
skön komfort. Flertalet storlekar & byggar.
Stort urval av tyger/färger. 5 års garanti på
sitsar. 10 års garanti mot ramdbrott.
327 x 117 cm.

KAMPANJPRIS

12 650:-

Ord. pris 16 890:-

KAMPANJPRIS

18 790:-

Ord. pris 26 890:-

KAMPANJPRIS

12 650:-

Ord. pris 16 890:-

Vi levererar till
Öresundsregionen

Kampanjerna gäller t.o.m. 315 2023

Baltzarsgatan 31
Malmö
040 - 13 99 11
info@sofforsangar.se
www.sofforsangar.se

Soffor&Sängar
BETT BÄTTA & BOKA BÄTTA

”Europa kan slippa naturgasen och värmas med spillvärme i stället”

■ I varje kommun finns livsmedelsbutiker, industrier och andra anläggningar som avger stora mängder restvärme som idag försvinner rakt upp i luften. Nu ska en del av denna oanvända värme forslas ut i fjärrvärmenäten och värma våra hus i stället. I en ny stadsdel i Lund har taxan kapats med en fjärdedel. Spillet är så stort att hela Europa hade kunnat värmas med den om den tagits tillvara. Det menar forskare som utvärderat den nya fjärrvärmesystemet.

60 procent av all uppvärmning i Sverige sker med fjärrvärme. Nedgrävt i marken löper rör med hett vatten som gör avstickare in till varje hus och där värmer upp både element och ledningen med varmvatten som strömmar ut i kökskranen och duschen. Fjärrvärmenätets avvalnade vatten leds tillbaka till värmeverket där det värms upp igen. Som ett slutet blodlopp.

Detta kollektiva uppvärmningssystem har utvecklats i etapper sedan det infördes på 1950-talet.

Från hett till varmt

Nu är det dags för ett nytt teknisksprång. Genom att sänka temperaturen på vatten blir dels värmeförlusterna mindre, dels kan mer överskottsvärme användas. Med lågtempererad fjärrvärme, som den officiella beteckningen på den nya fjärrvärmens lyder, kan både koldioxidutsläpp och kostnader kapas. Idag värms vattnet nästan uteslutande med exempelvis bio-bränslen, träpellets och sopor – tidigare var fossil olja och torv vanligare.

”Elen behövs till så många andra saker, nu när vi står inför en elektrifiering av industrin och transportsektorn.”

– Temperaturen in till husen på dagens fjärrvärme ligger på mellan 70 och 120 grader beroende på om det är sommar eller vinter. En hel del restvärme från industrier eller datahallar håller inte så höga temperaturer, berättar Kerstin Semhed som är lektor i Energivetenskaper vid LTH, Lunds universitet och expert på fjärrvärme, bland annat som ledamot i den nationella Fjärrvärmenämnden.

Kunden märker inte någon skillnad med den nya, inte fullt så heta, fjärrvärmesystemet. Varmvattnet i kranen blir exakt lika varmt som idag.

– Den bärande tanken är att det är rumsuppvärmningen som kan tillgodose med lägre temperaturer om man har tillräckligt stora värmeavgivande ytor, till exempel större i element i nybyggnationer.

I EU-projektet Cool DH, som avslutades i höstas, har hon och hennes forskningsgrupp som arbetar med fjärrvärme tillsammans med lokala fjärrvärmebolag och andra experter utforskat nya sätt att bygga och styra denna relativt sett kallare fjärrvärme.

Fjärrvärme sparar på elen

Målsättningen att sänka temperaturen passar bra i takt med att husen blir alltmer energieffektiva, vilket minskar behovet av uppvärmning.

”Hushållens värmekostnader har blivit betydligt lägre än i det konventionella nätet.”

En annan omvärldsfaktor som talar för

fjärrvärme, enligt Kerstin Semhed, är den pågående elektrifieringen av samhället. Hon menar att det sällan är resurseffektivt att använda el för att göra värme.

– Elen behövs till så många andra saker, nu när vi står inför en elektrifiering av industrin och transportsektorn.

Fjärrvärme är bra för att man kan ta tillvara sådant som annars går till spillo. Överskottsvärme och avfall som man kanske inte kan göra så mycket annat med, säger Kerstin Semhed.

Lättast i samband med nybyggnation

Kerstin Semhed leder den forskargrupp som nyligen har utvärderat den nya fjärrvärmesystemet i Lund och även i ett bostadsområde i Danmark. Slutsatserna är intressanta för alla som vill renovera eller bygga ny fjärrvärme, anser hon.

Sammanfattningsvis beror fördelarna på själva platsens förutsättningar. Lättast att anlägga ett lågtempererat fjärrvärme-system är i samband med nybyggnation, vilket det lokala energibolaget Krafring-en gjort i en framväxande stadsdel i nordvästra Lund, Brunnsbygd.

Där finns världens hittills största utbyggda lågtempererade fjärrvärmenät med en framledningstemperatur på ca 67 grader. Lågtempererade nät finns i begränsad omfattning även på andra platser, i Sverige till exempel i Halmstad, Stockholm och Uppsala.

Billigare rör och räkningar

Tack vare lägre temperaturer kunde de konventionella plastmantlade stälrören i Lund ersättas med en ny typ av plast-rör som tidigare inte har gått att använda till följd av alltför höga temperaturer och högt tryck.

”Kan man använda miljövänlig fjärrvärme istället för exempelvis naturgas skulle det göra en stor klimatnytta.”

En stor fördel med plaströren, framhåller Kerstin Semhed, är att de i många fall är betydligt enklare och billigare att installera jämfört med stälrören.

I stadsdelen Brunnsbygd hämtas spillvärmen från forskningsanläggningen Max IV.

– Hushållens värmekostnader har blivit betydligt lägre än i det konventionella nätet.

Här används också fjärrvärmesystemet som spåravfallspåsar vilket gör snöröjning överflödigt.

Legionella sätter stopp för temperaturer under 45 grader

Det finns dock en undre gräns för hur kallt vattnet kan bli.

Fjärrvärmeforskaren Kerstin Semhed. Foto: Kennet Kuona

– Skulle fjärrvärmesystemet användas för att värma upp rum skulle temperaturen in till husen kunna sänkas rejält. Men eftersom fjärrvärmesystemet också värmer varmvattnet som går ut i kranen finns krav på 50 grader vid tappstället för att garantera att legionellabakterier dör, vilket sker från 45 grader. Andas man in legionellabakterier i duschen finns risk för att man insjuknar i Legionärssjuka som är en typ av lunginflammation.

Det finns andra metoder, såsom att tillsätta klor, sätta filter i kranar och duschmunstycken, eller höja temperaturen på varmvattnet lokalt i byggnaden med hjälp av el. Men dessa alternativ har också nackdelar.

Fyra sätt att förbättra gamla fjärrvärmenät

Också befintliga nät kan tjäna på att sänka systemtemperaturen för att på sikt kunna föra in mer spillvärme än idag och på så sätt sänka kostnaderna.

Hur gör man då? Kerstin Semhed ger fyra förslag.

Det första handlar om att effektivisera kundernas byggnader och fjärrvärme-centraler. Här kan fjärrvärmebolaget erbjuda felsökning och service.

Ett annat förslag är att placera ut punktvisa värmeförsörjningsanläggningar, exempelvis värmepumpar eller spetslastpannor, i nätet periferi där temperaturen dalar.

Ytterligare en åtgärd är att bygga bort flaskhalsar.

– Det är inte ovanligt att gamla nät här och där har otillräcklig ledningskapacitet. Det kan bero på att det byggts ett nytt område intill som ledningarna inte dimensionerats för. Byggs kapaciteten ut på dessa platser kan man öka flödet och mer energi kommer in till området.

Ett fjärde sätt, som inte kräver någon grävning alls, är att fjärrvärmebolaget går in och styr användningen för att minska energianvändningen. Det kan man göra i alla slags fjärrvärmesystem.

– Det kan handla om att hos vissa kunder stänga av rumsuppvärmningen i en halvtimme, till exempel på morgonen då många duschar. Kunderna hinner inte märka något till följd av den värmetröghet som finns i byggnadens väggar och stomme.

– Eller så kan man jämna ut användningen över dygnet genom att erbjuda kunder sänkt taxa vid tider när användningen

brukar var låg, och omvänt höja den när användningen brukar vara hög, till exempel på morgonen.

Från början vanlig i länder med kommunistiskt styre

Fjärrvärme passar bäst i städer och tätbebyggda områden. Det är ett vanligt uppvärmningssystem i Nordeuropa och även Ryssland och Kina. Att många före detta kommunistiska länder har fjärrvärme är ingen slump, enligt Kerstin Semhed.

– I länder med planekonomi kan staten helt enkelt bestämma att ”här ska det vara fjärrvärme”. Det blir lättare att få ekonomi i fjärrvärmesystemet om alla ansluter sig till nätet.

Fram till avregleringen av den svenska energimarknaden på 1990-talet sköttes fjärrvärmeverksamheten som en teknisk förvaltning under kommunerna såsom vatten och avlopp fortfarande sköts idag. Kommunerna hade värmeplaner och kunde bestämma vilka områden som skulle ha fjärrvärme.

Med fjärrvärme kan Europa slippa naturgasen

I länder som nu börjar titta på fjärrvärme kan det vara svårt att hitta investerare som vill ta de stora investeringskostnader som ett fjärrvärmenät kräver. Man vet ju inte om kunderna i slutändan kommer att välja fjärrvärme eftersom de får bestämma själva.

Trots detta finns ett växande intresse för fjärrvärme i flera länder, till exempel England, Belgien, Holland, Italien och Spanien. Den stora utbyggnaden av lågtemperatursystem spås dessutom ske i uter i Europa där det än så länge inte finns så mycket fjärrvärme.

– Europa kan värmas med spillvärme i stället för naturgas. Detta har ”Heat road map Europe” visat som är ett annat EU-projekt om fjärrvärme, säger Kerstin Semhed.

I Europa slösas nämligen mer värme bort under elproduktionen än vad som behövs för att värma upp alla byggnader, förklarar Kerstin Semhed. Om man skulle ta tillvara spillvärmesystemet både från industrier och elproduktion och använda smarta fjärrvärmesystem skulle man helt kunna komma ifrån naturgasanvändningen för uppvärmning i Europa.

– Kan man använda miljövänlig fjärrvärme istället för exempelvis naturgas skulle det göra en stor klimatnytta.

Info Express
Källa: Lunds universitet

Privata pooler stor orsak till vattenbrist

■ Rika eliter med stora pooler och välskötta gräsmattor berövar fattigare grupper grundläggande tillgång till vatten i städer runt om i världen. Social ojämlikhet är en större orsak till städers vattenbrist än miljöfaktorer som klimatförändringar eller städernas befolkningstillväxt. Det visar en ny studie, ledd från Uppsala universitet och som nu publiceras i Nature Sustainability.

– Vår studie visar att det enda sättet att bevara tillgängliga vattenresurser är att förändra privilegierade livsstilar, begränsa mängden vatten som används i rekreationssyfte samt fördela inkomster och vattenresurser jämnare. Framtida strategier för tryggad vattenförsörjning och motståndskraft mot torka måste vara mer proaktiva och kunna identifiera och motverka långsiktig ojämlikhet och ohållbara mönster som skapar den typ av vattenbrist i städer som vi såg i Kapstaden, säger doktor Elisa Savelli på Uppsala universitet som ledde studien.

Studien genomfördes tillsammans med kolleger på Vrije Universiteit Amsterdam i Nederländerna och University of Manchester och University of Reading i Storbritannien. De har utvecklat en modell som analyserar hur vatten används av hushåll i Kapstaden, vilket i sin tur ger en förståelse för hur olika samhällsklasser förbrukar vattnet. De fann att stadseliter överkonsumerar vatten för egna fritidsaktiviteter, till exempel för att fylla sina pooler, vattna sina trädgårdar eller tvätta sina bilar.

Från elit till informella bosättningar Fem samhällsgrupper ingår i modellen: från kategorin ”elit”, det vill säga människor som bor i rymliga hem med stora trädgårdar och pooler, till kategorin ”informella bosättningar” som utgörs av människor som i allmänhet bor i kåkstäder i stadens utkanter.

Hushåll i de två rikaste kategorierna utgör mindre än 14 procent av Kapstadens befolkning, men använder mer än hälften (51 procent) av stadens totala vattenförbrukning. De två kategorier

med lägst inkomster står för 62 procent av stadens befolkning, men förbrukar bara 27 procent av Kapstadens vatten.

Forskningsgruppen riktade in sig på den ojämlika storstadsregionen Kapstaden i Sydafrika där en svår torka utvecklades till en aldrig tidigare skedd vattenbrist som blev allmänt känd som ”dag noll”. Modellen simulerar den ojämna vattenförbrukningen mellan Kapstadens olika samhällsgrupper före, under och efter torkan.

Låginkomsttagare mer sårbara Modellens resultat visar att invånare med låg inkomst är betydligt mer sårbara vid torka och vattenkriser än eliten, som både har råd med prisökningar och kan få tillgång till och utveckla alternativa vattenkällor.

Studien belyser även liknande problem i 80 städer runt om i världen, bland annat London, Miami, Barcelona, Beijing, Tokyo, Melbourne, Istanbul, Kairo, Moskva, Bangalore, Chennai, Jakarta, Sydney, Maputo, Harare, São Paulo, Mexico City och Rom.

– Även om vår studie bygger på Kapstadens socioekonomiska och hydrologiska förhållanden kan modellens beräkningar för vattendynamik i städer enkelt anpassas till andra städer som kännetecknas av socioekonomisk ojämlikhet och där hushåll har tillgång till både offentliga och privata vattenkällor, säger Elisa Savelli.

Forskarna beskriver hur pågående insatser för att hantera vattenförsörjningen i städer med knapp vattentillgång för det mesta är inriktade på tekniska

Bild av Manuel Dario Fuentes Hernández / Pixabay

lösningar, till exempel att utveckla en mer effektiv vatteninfrastruktur. Den typen av reaktiva strategier – som fokuserar på att upprätthålla och öka vattenförsörjningen – är otillräckliga och kontraproduktiva eftersom de behandlar symptomen och inte de bakomliggande orsakerna till kriserna, menar forskarna. Istället föreslår forskarna att en mer proaktiv strategi, som tar itu med ojämlikhet och minskar den ohållbara vattenförbrukningen bland eliterna, skulle kunna hantera framtida vattenkriser mer effektivt.

– Det finns ingenting som är naturligt med att eliter i städer överkonsumerar

och överexploaterar vattentillgångar, eller med vattenmarginaliseringen av andra samhällsgrupper. Ojämlikheter relaterade till vatten och deras ohållbara följder är snarare ett resultat av vårt politisk-ekonomiska system. Därför är det enda sättet att motverka eliternas ohållbara och orättvisa mönster att förändra själva systemet och föreställa oss en ny sorts samhälle där elitens överkonsumtion på bekostnad av andra medborgare eller miljön inte tolereras, säger Elisa Savelli.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Uppsala universitet/ Elin Bäckström

GÅR DU I
SÄLJTANKAR?
VI KÖPER DIN BIL

VELLINGE
BILBOLAG

www.vellingebilbolag.com

040-41 22 10

Terminalgatan 11 • 235 39 vellinge

Eriks
Biluthyrning
0736 - 577 577 ERIKS-BILUTHYRNING.SE
MINIBUSSAR | SKÅPBILAR | LÄTTA LASTBILAR
LUND - ARLÖV/MALMÖ - HELSINGBORG

Avlopp värre grogrund än väntat för antibiotikaresistens

Bild: Pixabay

■ Avloppsvatten utgör en kraftfullare grogrund för antibiotikaresistens än vad som tidigare varit känt. En studie från Göteborgs universitet visar att avloppsmiljön ger resistensgener en extra skjuts i spridningen från ofarliga till sjukdomsorsakande bakterier.

Mikroorganismer har tillverkat antibiotika långt innan människan började använda det som läkemedel. Därför är också många miljöbakteriers förmåga att försvara sig mot antibiotika uråldrig.

Centrum för antibiotikaresistensforskning (CARE) i Göteborg resultat som pekar mot i vilka miljöer generna får sin rörlighet. Det handlar om tidigare okända egenskaper.

Sedan antibiotika introducerades som läkemedel har sjukdomsframkallande bakterier också börjat samla på sig allt fler resistensgener i sitt dna. Denna pågående process kräver att kromosomförankrade gener hos vissa bakteriearter blir rörligare och får förmågan att hoppa mellan arter.

Viktigt stoppa uppkomsten
Att avloppsvatten innehåller rester av antibiotika som kan främja utvecklingen av antibiotikaresistenta bakterier är känt sedan tidigare. De nya rönen pekar mot att avloppsvatten också har egenskaper som gör att resistensgener kan påbörja sin resa från ofarliga bakterier till de som orsakar sjukdomar.

I en studie i tidskriften *Communications Biology* presenterar forskare vid

Forskarna utgick ifrån att det inte räcker

med antibiotika för att generna ska bli rörliga. Arten som bär resistensgenen i sin kromosom måste vara närvarande, liksom specifika dna-sekvenser som kan ge resistensgenerna förmågan att förflytta sig.

Genom att analysera dna från tusentals prover från olika miljöer kunde forskarna identifiera var alla nyckelkomponenter fanns tillsammans. Till författarnas förvåning var det inte i tarmen hos människor, eller hos djur, utan i avloppsvatten från hela världen.

– För att bekämpa antibiotikaresistens kan vi inte bara fokusera på att förhindra spridningen av de resistenta bakterier som redan är i omlopp, vi måste också förhindra eller fördröja uppkomsten av nya varianter, konstaterar Fanny Berglund, forskare inom antibiotikaresistens på Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet, och studiens förstaförfattare.

Mer fokus på avloppsvatten
Forskargruppen har publicerat flera

andra studier som visar att det finns en stor variation av olika resistensgener i miljön, många fler än de resistensgener som vi idag ser i sjukdomsframkallande bakterier.

Detta gör miljön till en stor källa av nya resistensgener som en efter en får förmågan att hoppa mellan arter, för att så småningom hamna i sjukdomsframkallande bakterier. Att förorena miljön med antibiotika är alltså ingen bra idé, menar forskarna.

– Det är mycket fokus på att minska antibiotikaanvändningen hos människor och djur. Detta är förstås viktigt, men vår studie visar att vi också måste vara uppmärksamma på vårt avloppsvatten, eftersom det här verkar vara en plats där nya varianter av antibiotikaresistens kan utvecklas, avslutar Fanny Berglund.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Göteborgs universitet

Välkommen till Autoexperten!

Hos oss hittar du reservdelar, tillbehör och verktyg till din bil, lastbil, mc, husvagn eller båt.

AUTOEXPERTEN I LUND
Nöbbelövs Mossaväg 3, 226 60 Lund
Telefon: 046-30 57 30

AUTOEXPERTEN I MALMÖ
Lundavägen 143, 212 24 Malmö
Telefon: 040-21 03 30

AUTOEXPERTEN I HELSINGBORG
Muskötgatan 4, 254 66 Helsingborg
Telefon: 042-38 61 60

Autoexperten

Riskbedömningar av förorenade områden behöver bli mer objektiva

■ I Europa har många länder utvecklat egna metoder för riskbedömning av förorenade områden. I en jämförande studie mellan svenska och tyska metoder konstaterar forskare från bland annat Göteborgs universitet att riskbedömningarna kan ge mycket olika resultat inom ett och samma område.

– I studien jämförde vi två olika metoder: den svenska metoden för inventering av förorenade områden (MIFO) och den tyska metoden för individuell bedömning av förorenade områden (EB), säger Philipp Wanner, forskare vid Göteborgs universitet och en av studiens författare.

Jämförelsen visar att den svenska metoden placerade betydligt färre förorenade områden i de högsta riskklasserna. När den tyska metoden användes för samma områden ökade andelen förorenade områden i högsta riskklasserna med 39 procent. Resultaten av studien

sammanfattas i European Science for Environmental Policy.

Forskarna fann också att nästan hälften av den ursprungliga svenska bedömningen innehöll felaktig eller ofullständig information, och att mindre än en tredjedel hade en fullständigt ifylld risktabell.

Tidskrävande dokument och skiftande expertnivå
I jämförelsen framkommer att de svenska malldokumenten är mer textintensiva jämfört med de tyska. Forskarnas bedömning är att dessa därför blir mer

Bild: Pexels

tidskrävande att fylla i och att de är mer öppna för tolkning. Svaren som ges varierar också beroende på expertnivån hos bedömaren.

I den tyska metoden, däremot, används ett kalkylblad med färre fält som kräver text. Klassificeringen är poängbaserad och därför mindre öppen för tolkning. Forskarna menar att detta är mer objektivt och fördelaktigt jämfört med det nuvarande svenska systemet.

– Vi rekommenderar att man i den svenska metoden också inkluderar en kvantitativ metod med ett poäng- eller rankingssystem. Detta skulle öka objektiviteten i riskklassindelningar av förorenade områden.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Göteborgs universitet

Välkommen till Malmös och Helsingborgs

GODASTE BUTIKER!

ÖVER 800 OLIKA SORTER LÖSGODIS!

DELICATO OUTLET OCH STORT GLASSCAFÉ!

MILK-SHAKES!

SLUSH & LÄSK!

SNACKS!

KAFFE & CHOKLAD!

KUL-GLASS!

MJUK-GLASS!

DELICATO outlet

KANDYZ

Topplocksgatan 9F Malmö • 040-62 81 311 • Må-Sö 11-20 • www.kandyz.se/toftanas
Hävertgatan 33 Helsingborg • 042-442 48 96 • Sö-On 11-19, To-Lö 10-20 • www.kandyz.se/helsingborg

Längre hållbarhet för insulin – stor betydelse för global hälsa

Bild: Pixabay

■ Det går sannolikt att förvara insulin i rumstemperatur och under betydligt längre tid än tillverkarna hittills räknat med, visar en internationell studie. Därmed kan tillgången till det livsviktiga läkemedlet förbättras rejält för världens fattigaste människor. Forskare vid Göteborgs universitet är med och presenterar resultaten.

Diabetes typ 1 innebär att de insulinproducerande betacellerna i bukspottskörteln slås ut. Insulin måste tillföras med injektioner, varje dag under resten av livet. Otillräcklig insulinbehandling försämrar ämnes-

omsättningen, vilket i förlängningen kan leda till synskada, njursvikt eller andra komplikationer.

I många utvecklingsländer råder insulinbrist och priset på läkemed-

let är ofta mycket högt. I ett globalt perspektiv har miljontals människor avlidit i förtid på grund av ojämlik tillgång till diabetesvård.

Insulin är temperaturkänsligt, och bör långtidsförvaras kallt, vid 2-8 grader, men i många utvecklingsländer saknar familjer saknar tillgång till kylskåp. I rumstemperatur (upp till 30 grader) anses insulin vanligen klara sig i omkring fyra veckor, och rekommenderas därefter att slängas.

Fyra gånger så lång hållbarhet
För studien har ett forskarlag vid Göteborgs universitet bidragit med analyser av sex typer av insulin. Insulinet förvarades av sex olika familjer i Nagpur, Indien, under en period på mellan en och fyra månader sommartid. Insulinet förvarades dels i en låda i det svalaste rummet i hemmet, dels i lerkrukor som konstruerats som enklare kylsystem där avdunstning av vatten håller innehållet svalt.

Analyserna gjordes med så kallad NMR-spektroskopi, en metod som både kan ange insulinets koncentration och bedöma den strukturella integritet som krävs för att insulinet fortfarande ska ha sin verkan.

Gun Forsander, forskare inom pediatrik på Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet och barnläkare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, är en av författarna bakom studien:

Gun Forsander, forskare inom pediatrik på Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet, och barnläka-

re på Sahlgrenska Universitetssjukhuset

– Den här studien visar att insulin sannolikt har en betydligt längre hållbarhet i rumstemperatur, uppemot fyra gånger så länge som man hittills trott. Studien visar också att den enkla lösningen med kylande lerkrukor kan hjälpa när det är som varmast, säger Gun Forsander.

Ökad insulintillgång
Ett annat forskarlag vid University of Florida, Gainesville, mätte koncentrationen av insulinet med vätskekromatografi efter förvaring i rumstemperatur i de indiska hushållen. Resultaten som helhet publiceras av tidskriften The Lancet Diabetes & Endocrinology.

Studien har letts av Dr Graham D Ogle, föreståndare för organisationen Life for a Child och adjungerad professor vid University of Sydney, Australien:

– Om våra resultat kan bekräftas i större studier kan det driva på en förändring av kravet att insulin som förvarats utanför kylskåp ska kasseras efter en månad. Perioden då insulin fortfarande kan användas kan i så fall potentiellt förlängas till tre månader, eller kanske till och med fyra månader. Det skulle få stor betydelse för tillgången till insulin för resurssvaga familjer, säger Graham D Ogle.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Göteborgs universitet

Skräddarsydd blodtrycksbehandling mer effektiv

■ För patienter som behandlas med blodtrycks-sänkande medicin, kan förbättringen bli mycket större av att byta läkemedel än av att dubblera dosen av nuvarande behandling. Det visar en ny studie från Uppsala universitet som publiceras i tidskriften JAMA, Journal of the American Medical Association. I studien har 280 patienter under ett års tid fått prova fyra olika blodtryckssänkande mediciner.

– Effekten kan bli dubbelt så stor med ett medicinbyte jämfört med att öka på och fördubbla dosen av den medicin som patienten har. I vår studie var det tydligt att vissa patienter fick lägre blodtryck av ett läkemedel än av ett annat. Den här effekten är så stor att den är kliniskt relevant, säger Johan Sundström, hjärtläkare och professor i epidemiologi vid Uppsala universitet och studiens försteförfattare.

De allra flesta svenskar får högt blodtryck förr eller senare; mer än två miljoner svenskar har högt blodtryck just nu. Endast en femtedel av dem har lyckats få blodtrycket under kontroll med läkemedelsbehandling, och vissa studier antyder att endast hälften tar sina blodtrycksmediciner som det är tänkt. Kan det bero på att läkemedlens effekti-

vet och biverkningar skiljer sig åt mellan olika individer? Eftersom det finns många olika sorters blodtrycksläkemedel finns det i så fall en överhängande risk att patienter inte får det optimala läkemedlet på första försöket, med dålig blodtryckssänkning och onödiga biverkningar som följd.

Fyra olika blodtrycksläkemedel
I en ny studie vid Uppsala universitet studerades om det finns ett optimalt blodtrycksläkemedel för varje person, och därmed en potential för skräddarsydd blodtrycksbehandling. I studien deltog 280 patienter. I tur och ordning fick samtliga individer prova fyra olika blodtrycksläkemedel vid flera olika tillfällen under sammanlagt ett år. Forskarna såg att behandlingseffekten varierade kraftigt mellan olika individer och

Johan Sundström, professor vid institutionen för medicinska vetenskaper. Foto: David Naylor

det var tydligt att vissa patienter fick lägre blodtryck av ett läkemedel, än av ett annat.

Resultaten i studien utmanar den strategi som rekommenderas i aktuella behandlingsriktlinjer, där fyra läkemedelsgrupper rekommenderas lika varmt för alla med högt blodtryck.

– Om man individanpassar medicineringen för varje patient, kan man få

bättre effekt än om man gör ett slumpvis val av läkemedel bland dessa fyra läkemedelsgrupper. Vår studie visar att med rätt blodtrycksläkemedel kan patienten få lägre blodtryck och därmed förmodligen snabbare ett bättre skydd mot framtida hjärt-kärlsjukdomar, säger Johan Sundström.

Info Express
Källa: Uppsala universitet

TMP OUTLET ÅKARP • Sport & Fritid

1500Kvm Märkeskläder! • Alltid 20-80%
Sportoutlet med kläder & tillbehör för träning, cykel, golf & fritidsliv.
Kända märken till superpriser! Nya erbjudanden varje vecka!

Fritidsbyxa Sarek Herr Stl 46-56 • Dam Stl 34-44
Finns även med kortare ben!

WHISTLER® **weather report** **CRAFT**

Canon Jacket Vattenpelare 10.000 Herr Stl S-XL **-40% 899:-** Rek.pris 1499:-

Lilan Long Softshell Jkt. Dam Stl 36-46 **-43% 899:-** Rek.pris 1599:-

Dam Stl M-XL Mist Rain Jacket **-50% 400:-** Rek.pris 800:-

Kebne **-66% 399:-** Rek.pris 1199:-

Wilson Duo Soft+ **-33% 199:-** Rek.pris 299:-

GOLF

Oncourse Chipper 18° **-40% 299:-** Rek.pris 499:-

Oncourse Wedge 52° • 56° • 60° **-24% 379:-** Rek.pris 499:-

CUTTER & BUCK

Kelowna Piké i funktionsmaterial Herr Stl S-4XL **-50% 199:-** Rek.pris 399:-

Woven FZ Jacket Dam Stl XS-XL **-20% 599:-** Rek.pris 749:-

Rival Fleece HZ Dam Stl XS-XL **-23% 499:-** Rek.pris 649:-

Under Armour

Golfparaply **-38% 229:-** Rek.pris 369:-

Mycket mer i butik!

Floridabollar A-Klass • Nypåfylld!
1st. 8:-
20st. 99:-

SPALDING TOP-FLITE NIKE
Wilson Staff PINNACLE Callaway
Titleist TaylorMade BRIDGESTONE
Volvik MAXFLI SRIXON

Treksta **EXANI**

Larvik Low BOA GTX Dam&Herr Stl 36-47
Superlätt multifunktionell allroundsko med GoreTex och snabbsnörning BOA.

Vega Dam Stl 36-41 **-55% 399:-** Rek.pris 899:-

Benny Herr Stl 41-46
Slip-in-sko med resår på sidorna och sula med Memoryfoam. **-44% 499:-** Rek.pris 899:-

Denver **-55% 399:-** Rek.pris 899:-

Henry Jr. Junior Stl 21-29
Rensandal med förstärkt tå, korbörreknäppning, ovandel i konstläder samt yttersula i gummi. **-60% 199:-** Rek.pris 499:-

Designad och framtagen för hög komfort och god kvalitet. Memoryfoamsula.

En ny modell med otroligt hög komfort. Stabil ovandel i stretch och stötdämpande sula.

Vi reserverar oss för slutförsäljning och typografiska fel i denna annons.

www.tmpoutlet.se • 040-6513096 • Lundavägen 87, Åkarp • Öppet: Måndag-Fredag 11-19, Lördag 10-16, Söndag 11-16

ChatGPT – fusk, hjälp eller digital killgissning?

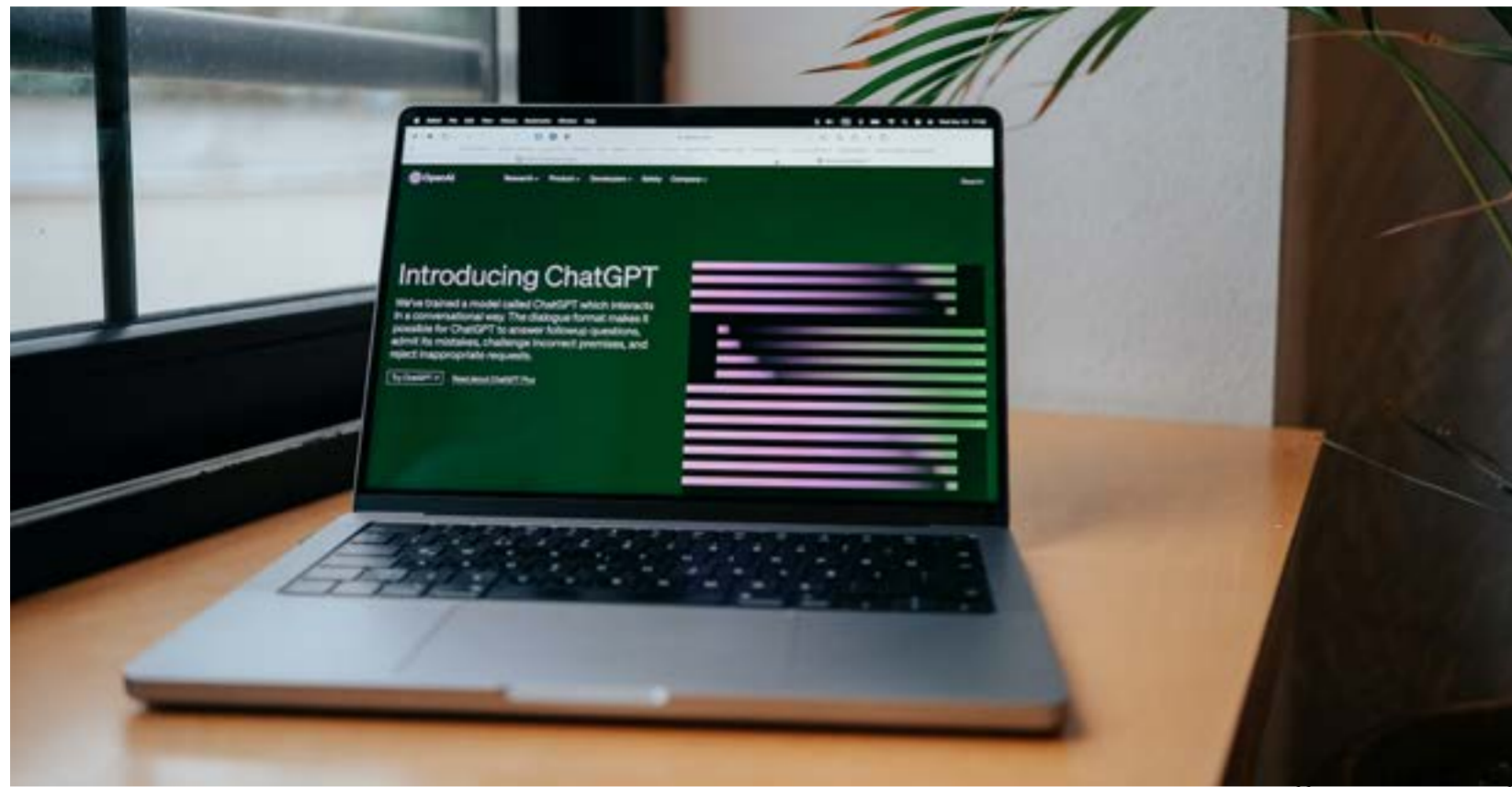

Bild av Hatice Baran via Pexels

■ Vissa beskriver det som en revolution, andra är oroliga för att ChatGPT ska ta deras jobb. Sedan finns de som nyfiket testat sig fram, medvetna om att vi befinner oss i ett tidigt skede, men ändå kostar på sig en försiktig optimism.

Markus Lahtinen är universitetsadjunkt i informatik på Ekonomihögskolan. Han ser inte nödvändigtvis ChatGPT som en revolution, men är optimistisk inför hur man kan använda det som ett kraftfullt verktyg.

– Än så länge finns ganska få exempel på användningsområden, så även vi forskare testar oss fram i stor omfattning. Jag förhindrar det inte i mina klasser, utan tycker det är bra att vi bryter olika mönster, säger han.

Tillsammans med Björn Svensson, studierektor och universitetsadjunkt inom informatik, ingår han i en arbetsgrupp som universitetet tillsatt för att titta på möjligheterna i undervisningen, men också ge förslag på hur man kan motverka fusk som AI möjliggör.

De är i grunden positiva till utvecklingen och poängterar särskilt att studenterna nu fått tillgång till ett produktivtverktøy och en coach som är tillgänglig för dem dygnet runt. ChatGPT ger enorma fördelar i form av rådgivning eller att informatikstudenterna kan få kod skriven på några ögonblick, vilket annars skulle tagit timmar.

För den som tror att det nu bara är att packa ihop och låta chattbotten göra jobbet är de noga med att betona att kvaliteten på svaren är helt beroende

av hur frågorna formuleras. Har man mer kunskap innebär det att man som användare kan ställa mer insiktsfulla frågor, vilket sedan återspeglas i svaren. De är också noga med att poängtera att studenterna fortfarande ansvarar för och förväntas kunna svara för allt de lämnar in.

Bristfällig vad gäller nyare data Sedan har ChatGPT flera begränsningar. Även om den kan mycket så är den tränad på data fram till år 2021. Nyare data är bristfällig. Däremot svarar den alltid, ofta självsäkert och övertygande. Björn kallar det AI-konfabulering, eller AI-hallucination, något som i vardagsspråk närmast blir digital killgissning. Svaren, även de med källhänvisningar kan också behöva kollas så att det faktiskt är riktiga artiklar bakom. Källkritik och kunskaper i ämnet kommer alltså även fortsatt vara avgörande för goda studieresultat.

– Det viktigaste budskapet är att vi måste bryta isen. Jag vill uppmuntra alla kollegor inom Lunds universitet att bygga upp sina åsikter utifrån att testa verktyget själva. Skapa ett konto och lägg 15 minuter på att ställa de frågor du vill. Det är en bra början, säger Markus Lahtinen.

Sannolikt kommer examinationsmiljön att behöva ändras. Det kan handla om att lägga till muntliga moment till

hemtentor, mer salstentor, eller andra kompletterande moment. Björn Svensson håller med om betydelsen av att all personal på universitetet testar AI-baserade verktyg. Han föreslår att man som lärare kan testa genom att skriva in tentamensfrågor för att se vilka svar som genereras. Han har själv genomfört en kurs i informatik där studenterna inte fick skriva något själva, utan allt inlämnat material måste vara AI-genererat. ChatGPT kan också användas för att exempelvis ta fram nya övningsuppgifter.

I dagsläget blir botten snabbt överbelastad när det är för många inloggade, så det går inte att integrera den helt i undervisningen. Dessutom finns re-

dan betaltjänster, vilket kan komplicera tillgängligheten. Markus Lahtinen menar att universitetet måste ta hänsyn till sådana kostnader och vad som är rimligt att lägga på studenterna. Samtidigt är han personligen övertygad om att en produkt som kan höja ens produktivitet är en god investering.

– När det kommer till kritan så måste AI-baserade verktyg ses som medel för att nå målet, där målet är att studenterna uppfyller de krav som kursen ställer, säger Björn Svensson.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Lunds universitet

INFO EXPRESS

Vi söker utdelare!

Som utdelare får du jobba 1-3 dagar/månad.
Vi erbjuder flexibla tider.

Vi söker utdelare i : Falsterbo/Skanör, Höllviken, Vellinge, Tygelsjö, Limhamn/Bunkeflostrand, Malmö, Åkarp, Lomma, Lund, Bjärred, Löddeköpinge, Rydebäck, Landskrona och Helsingborg.

För mer information, kontakta oss på: hello@infoexpress.se

Våld i relationer felrapporteras ofta – AI kan korrigera

■ Återberättade händelser om våld förvanskas beroende på vem som återberättar och vilket våld det handlar om. Det leder till att media och människor förmedlar en skev bild av allvaret i det som faktiskt skett. Vissa händelser skattas allvarigare när de återberättas i efterhand och vice versa. AI gör dock en mer korrekt bedömning. Det visar två nya studier från Lunds universitet.

I den första studien – som består av närmare 300 amerikaner som fick skriva ner och skatta allvaret i en självupplevd sexuell, fysisk eller psykisk våldshändelse – konstaterar forskarna att kön, typ av våld och återberättarens roll i händelsen spelade stor roll för hur våldet uppfattades av omvärlden. Såväl offer som förövare och ögonvittnen deltog i studien. Deras 300 berättelser om våld skattades sedan av ca 500 individer. På så sätt kunde forskarna jämföra hur våld uppfattas när man själv varit med om det respektive när man endast fått det återberättat för sig.

Sammanfattningsvis uppfattades våld mot kvinnor som värre än våld mot män. Män uppfattade våld mot både män och kvinnor värre än vad kvinnorna gjorde. Fysiskt och sexuellt våld uppfattades som värre än psykiskt våld. När våldet kommunicerades av offer eller ögonvittnen uppfattades det som allvarigare än när det var förövaren som berättade om det. Enda gången som en nedskrivna återberättelse av våldet uppfattades som mindre allvarig av omgivningen än av aktörens egen upplevelse var i förövarens beskrivning av fysiskt våld.

Förutom genomsnittliga skillnader,

tittade även studien på samstämmigheten mellan upplevt våld och kommunicerat våld. Här kommunicerade offren händelsen mer korrekt än ögonvittnena och förövarna. Och skattningen av allvaret beträffande sexuellt våld var mer samstämmigt mellan de båda grupperna än när det gällde fysiskt och psykiskt våld.

”Resultaten visade att artificiell intelligens kunde göra en mer korrekt bedömning av allvaret i en våldshandling än en grupp deltagare som läst om och gjort en skattning av våldet.”

– Hur korrekt och samstämmigt allvaret i en återberättad våldshandling uppfattas beror alltså på vem som återberättar och vilken typ av våld det handlar om, säger professor Sverker Sikström, som lett studierna.

I den andra studien lät man i stället AI bedöma våldet. Resultaten visade att artificiell intelligens kunde göra en mer korrekt bedömning av allvaret i en våldshandling än en grupp deltagare som läst om och gjort en skattning av våldet. Detta gällde både för psykiskt och fysiskt våld. Människor gjorde dessutom systematiskt fel när det kom till att avgöra om våldet var fysiskt eller psykiskt, något som inte AI gjorde. Studien visade också vilka ord som är väsentliga vid bedömningar av psykiskt och fysiskt våld.

Dessa resultat visar alltså att AI:n var bättre på att bedöma offrets upplevelse än vad studiens deltagare var. Sverker

Sikström menar att resultaten i framtiden kan leda till ökad rättssäkerhet vid bedömningar av förövarens våld, samt en större förståelse för offrens upplevelser. Resultaten kan också påverka bedömningar om vilken typ av våld som får genomslag i media.

– AI, som bygger på språkteknologi och maskininlärning har gjort stora framsteg under de senaste åren, säger professor Sverker Sikström. Dock behöver dessa studier replikeras och utvidgas innan de kan användas i verkliga sammanhang.

Sverker Sikström menar att det medför stora risker att allvaret i en våldshändelse är svår att bedöma:

– Att självupplevt våld skattas annorlunda av personer som det kommuniceras till, kan leda till att offer inte får den stöd som de behöver samt att förövare riskerar rättsosäkerhet vid bedömningar av brottmål. Minst lika viktigt är att det påverkar hur offers, och förövarens, sociala nätverk värderar och bedömer våld i nära relationer. Studierna visar att vi behöver modifiera våra bedömningar beroende på om det är män eller kvinnor som bedömer eller upplever våldet, om våldet är fysiskt, sexuellt eller psykiskt, samt om det kommuniceras av offer, förövare eller vittne.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Lunds universitet

LUNDS

KAKELVARUHUUS

EST 1994

Vi erbjuder nyckelfärdigt badrum på 14 arbetsdagar*

*Obs: Tiden kan variera utifrån badrummets storlek och komplexitet.

Lunds Kakelvaruhus, en riktig fackhandel med egen totalentreprenad med alla yrkeskategorier i huset såsom plattsättare, vvs, el och måleri. Allt på ett och samma ställe med endast en kontaktperson genom hela renoveringen.

Med nästan 30 år i branschen är Lunds Kakelvaruhus störst inom badrumsrenovering. Enbart i Lund levererar vi ca 400-450 stycken badrumsrenoveringar varje år.

Vi vet att många tycker det är svårt att se det nya badrummet framför sig, därför erbjuder vi alla kunder kostnadsfritt få en 3D eller fotorealistic vy av det nya badrummet. Boka ett kostnadsfritt hembesök idag, besök oss i Skånes största kakelbutik på Traktorvägen 19 (Gunneshöj) i Lund 046-211 211 6 (val 2)

Just nu, upp till 25% rabatt på kakel och klinker vid order av en totalentreprenad med start senast 30 april.

Lunds Kakelvaruhus Försäljning AB
Traktorvägen 19

046-2112116 (val2)
butiken@lunds-kakelvaruhus.se

Nu måste snickarna lära sig bygga med halm och hampa

Bild av Geir Ormseth / Pixabay

■ De kommande tre åren ska snickarlärningarna på landets yrkesutbildningar lära sig nya hållbara och klimativänliga byggmetoder i ett nytt projekt som leds av Köpenhamns universitet och som ska påskynda den gröna omställningen inom byggandet.

Halm och tång som isolering och block av hampa istället för lättbetong. Tillverkning av traditionella byggmaterial står för 10-15 procent av världens CO2-utsläpp. Därför måste vi tänka på nya och gröna sätt att bygga hus, för att skydda planetens resurser och begränsa våra utsläpp av CO2.

Det är just vad forskare från Köpenhamns universitet och Aalborg universitet gör i ett nytt projekt, som tillsammans med landets snickeriutbildningar kommer att introducera nya hållbara byggmaterial och metoder i byggandet inom bara några år.

”Det måste bli mer fart på byggbranschens gröna omställning och snickare är landets största grupp av hantverkare. Deras kunskap och professionalism är avgörande för att övergången ska ta fart, så det är vettigt att börja med dem, säger professor Lisbeth Garbrecht Thygesen från institutionen för geovetenskap och naturbruk som leder projektet.

Forskarna ska i samarbete med yrkesutbildningarna lära snickarlärningarna att använda så kallade biogena material som trä, tång, vass, halm och hampa i byggandet. Förutom att ha ett lägre klimatavtryck än traditionella byggmaterial innehåller de biogena materialen kol som fångas upp från atmosfären.

”Biogena material kan förvandla nya byggnader till ett CO2-lager som kan lagra samma mängd kol varje år som för närvarande släpps ut av enbart vår årliga förbrukning av betong”, säger Lisbeth

Garbrecht Thygesen.

Robusta och hållbara hus

Forskarna och snickarna ska bl.a. utveckla en ny typ av yttervägg som varken innehåller betong eller klassisk isolering, som glasull eller stenull. Ytterväggen har inte heller en ångspärr av plast utan är istället av till exempel trä på utsidan och med block av hårt pressad hampa, halm eller träfibrar som isolering.

”Vi måste utveckla och testa flera nya typer av byggmaterial och konstruktioner i nära samarbete med lärare och elever på yrkesutbildningar, så att vi vet att lösningarna är sunda och robusta samtidigt som de är meningsfulla i byggprocessen och kan därför snabbt tas i bruk av hantverkarna ute i samhället”, säger Lisbeth Garbrecht Thygesen.

Projektet kopplar forskning direkt till undervisning, eftersom snickarlärningarna på yrkesprogrammen får bygga väggelement, som förses med mätinstrument och byggs in i ett provhus. I testhuset kan forskarna samla in data och testa effekten av olika årstider, temperaturer och för vilket syfte huset byggdes. Här blir just fukt ett fokusområde, för att det är stor skillnad gällande påverkan av fukt i ett hus som bebos av en familj och till exempel ett lager.

”En vanlig familj i ett småhus genererar mycket fukt i vardagen när de lagar mat eller duschar. Denna fukt kan tränga in i ytterväggarna och ge upphov till tillväxt

av mögel eller röta. Det måste vi undvika i det nya sättet att bygga ytterväggar genom att kontrollera fuktvandringen”, förklarar docent Emil Engelund Thybring, institutionen för geovetenskap och naturbruk, som också deltar i projektet

Vetenskap och hantverk ger snabbare godkännande

En av de största utmaningarna när nya sätt att bygga hus ska införas är enligt forskarna att det ofta tar väldigt lång tid innan de nya metoderna blir godkända och en del av så kallad allmän teknisk samfällighet, vilket innebär en god och robust byggnadsed. Det är typiskt sett nödvändigt för att försäkringsbolagen ska försäkra byggnaderna.

Testhuset har därför den viktiga funktionen att visa om material och byggmetoder fungerar mycket snabbare än annars. Normalt kan det ta många år att testa en ny byggmetod bland hantverkarna utanför landet innan erfarenheten används i nya riktlinjer – eller det som i yrkestermer kallas god byggsed och allmän teknisk kändedom.

”Istället för 10 eller 20 år, som det mycket väl kan ta, innan förändringar i hur vi bygger hus träder i kraft, är målet att vi ska göra det om tre till fyra år. Under den tiden måste vi utveckla och grundligt testa nya konstruktioner och material som kan ingå i allmän teknisk kändedom genom att kombinera ett vetenskapligt förhållningsätt med ett hantverksmässiga, säger Emil Engelund Thybring.

Initiativet kommer i rätt tid. Från politiskt håll kommer klimatkrav för nybyggnation över 1000 kvadratmeter att införas i byggreglerna från och med i år. Från år 2025 gäller det alla nybyggnationer. Kraven skärps snabbt efter år 2025 för att få byggbranschen att genomföra en grön omställning.

Fakta om projektet

• VIGOT-projektet (Det kunskapsbase-

rade Green Transformation of Carpentry Education) pågår till sommaren 2026 och finansieras av Novo Nordisk Foundation med drygt 5,3 miljoner DKK under de kommande 3,5 åren (projekt nr NN-F22OC0079020).

• Köpenhamns universitet, Aalborg universitet, VIA University College, Kunskapscenter för Hantverk, Design och Arkitektur och Kunskapscenter för Hantverk och Hållbarhet (Learnmark Horsens) deltar i projektet. Köpenhamns yrkeshögskola deltar också som didaktisk rådgivare.

• Projektet ska upgradera STEM-kompetenserna i yrkesutbildningarnas snickeriutbildningar inom byggnadsfysik och biogena material.

Projektet består av fyra huvudfaser:

1. Utveckling och genomförande av utbildning för lärare vid minst sex yrkesutbildningar.
2. Utveckling och genomförande av undervisningskurser för lärlingar vid de deltagande skolorna. Som en del av undervisningen bygger lärlingarna väggelement. Minst sex undervisningskurser genomförs under projektets gång. Konstruktionen av väggelementen utvecklas kontinuerligt från kurs till kurs.
3. Väggelementens fuktegenskaper testas i ett testhus. De konstruktioner som fungerar kommer snabbt att kunna implementeras i byggandet.
4. Löpande utvärdering och vidareutveckling av undervisningskurserna, så att skolornas kunskapsgrund kan forma undervisningen på bästa möjliga vis efter projektets slut.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Köpenhamns universitet

Fördomar om seniorer leder till förtidspensioneringar

■ Senioranställda är ofta rädda för att deras kollegor tror att de har blivit improduktiva – vilket är en utbredd fördom om äldre anställda. Och den osäkerheten gör att många går i förtidspension, visar en ny studie från Köpenhamns universitet.

Improduktiv, oflexibel och omotiverad. Detta är några av de vanligaste fördomarna om seniora medarbetare. Även om fördomarna sällan bottenar i verkligheten, påverkar de ändå många äldre anställdas självuppfattning och deras status på arbetsplatsen. Fördomar blir därmed en avgörande faktor i många äldre anställdas beslut att gå i förtidspension, slår forskare från Köpenhamns universitet fast i en ny studie publicerad i tidskriften PLOS ONE.

– Vi kallar osäkerheten som ledande anställda känner av ”att falla av-syndromet”. Det kan påminna om ”imposter-syndromet”, som är förknippat med en känsla av otillräcklighet, men det finns en betydande skillnad: De seniora medarbetare vi har intervjuat anser att de har rätt kompetens. Deras kollegor tycker för det mesta också att de bidrar positivt till arbetsuppgifter, säger docent Aske

Juul Lassen från Köpenhamns universitet. Han utvecklar:

– Med andra ord, högre uppsatta anställda internaliserar stereotyperna om äldre anställda på arbetsmarknaden. Att falla av-syndromet behöver därför inte ha något att göra med vad kollegorna tycker om den äldre medarbetaren, utan handlar ofta om vad den äldre medarbetaren tror att kollegorna tycker om henne eller honom. När man kombinerar den mekanismen med rädslan för att bli sämre på sitt jobb med åldern blir osäkerheten så stor att den tyvärr leder till förtidspension för många.

Studien bygger på etnografiskt fältarbete i Danmark bland små och medelstora företag inom finans- och produktionsbranschen. Aske Juul Lassen och hans kollegor har intervjuat 92 ledande medarbetare, chefer, fackliga företrädare och

Bild avJulita/Pixabay

HR-anställda i åtta olika företag.

Mer öppenhet kring psykisk utmattning
Under fältarbetet märkte forskarna stor skillnad i attityden till äldre anställda inom finans- respektive produktionsbranschen; inom finansbranschen finns en tydlig rädsla för avgång, men det betyder inte att ämnen som avgång och bristande produktivitet inte diskuteras i tillverkningsindustrin. Tvärtom.

– Inom produktionsbranschen finns en stor öppenhet kring slitage, vilket typiskt sett förstås som fysiskt slitage. Fysiskt slitage har varit en fast punkt på agendan i både den offentliga och politiska debatten i långt över 100 år och det har bland annat lett till ett stort antal pensionsreformer. Den slitna kroppen är med andra

ord en vanlig och politisk angelägenhet, medan det slitna sinnet fortfarande uppfattas som ett individuellt problem, säger doktoranden Marie Gorm Aabo.

– Om vi vill bekämpa de stereotyper som är en bidragande orsak till nedgången i syndromet och de många förtidspensionerna måste seniora medarbetare, deras kollegor och chefer föra en öppen dialog om den rädsla och osäkerhet som seniorer känner i relation till till deras eventuella mentala utmattning. En politisk diskussion om psykisk utmattning – som den vi har haft om fysisk utmattning – blir ett viktigt steg i rätt riktning, avslutar hon.

Info Express
E: hello@infoexpress.se
Källa: Köpenhamns universitet

Söderslätts Golfklubb

15 minuter söder om Malmö.
Golfpärlan på den Skånska slätten

Greenfee och lunch för endast 350:-.

Anmäl sig till erbjudandet
gör man via mail till johnny@sslgk.se
Uppge bokningskoden **EXPRESSEN**.
Besök gärna soderslattsqk.com

IMPRESSIVE
REJUVENATION EFFECTS

www.vaxkassetter.se

TURN BACK
THE TIME

Stora investeringar krävs i städernas elnät för att klara extremväder

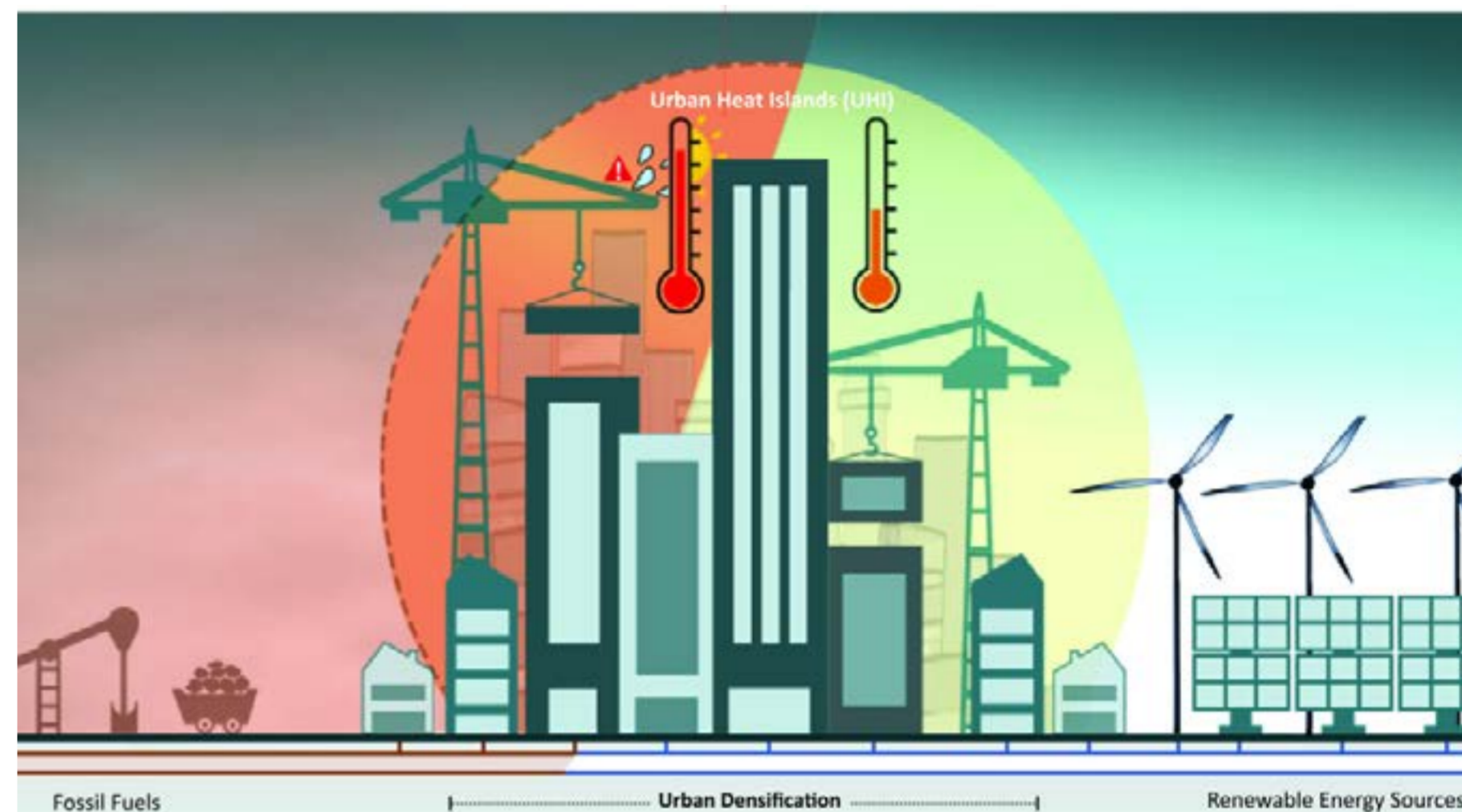

Illustration från artikeln i Nature Energy.

■ Tätbebyggda områden förstärker effekten av kraftiga temperaturökningar på grund av fenomenet med värmeöar i städerna. Detta gör städerna mer sårbara för extrema klimathändelser. Det kommer att krävas stora investeringar i elnäten för att klara av att kyla oss från värmeböljor och värma oss från köldknäppar. Det visar forskare från bland annat Lunds universitet i en studie som nu publiceras i Nature Energy.

– Om man inte tar hänsyn till extrema klimathändelser och fortsatt urbanisering kommer elförsörjningens tillförlitlighet att minska med upp till 30 %. Det kommer att krävas en extra kostnad på 20-60 procent under energiomställningen för att garantera att städerna klarar olika typer av klimat, säger Vahid Nik, professor i byggnadsfysik vid LTH och en av författarna till artikeln.

I studien presenteras en modellplattform som kopplar samman klimat-, byggnads- och energisystemmodeller för att möjliggöra simulering och utvärdering av städernas energiomställning. Syftet är att säkerställa städernas motståndskraft mot framtida klimatförändringar samtidigt som det sker urban förtätning. Särskilt har forskarna tittat närmare på extrema väderhändelser (t.ex. värmeböljor och köldknäppar) genom att göra simuleringar av mikroklimatet i städerna.

Värmeöar gör elnätet mer sårbart
– Våra resultat visar att det uppstår ett fenomen i städernas täta bebyggelse kallat urbana värmeöar, vilket gör städerna mer sårbara för effekterna av extrema klimathändelser, särskilt i södra Europa. Till exempel ökar temperaturen i utomhusluften med 17 % medan vindhastigheten minskar med 61 %. Urban förtätning – som är en rekommenderad stadsutvecklingsstrategi för att uppfylla FN:s energi- och klimatmål – kan göra elnätet mer sårbart. Detta måste räknas in när man utformar urbana energisystem, säger Kavan Javanroodi, biträdande lektor i byggnadsfysik.

– Det ramverk som vi har utvecklat kopplar framtida klimatmodeller till byggnader och energisystem på stadsnivå, med hänsyn till mikroklimatet i städerna. För första gången tar vi itu med flera utmaningar i fråga om fram-

tida klimatosäkerheter och extrema vädersituationer, med särskilt fokus på så kallade "HILP events" – risker med hög inverkan och låg sannolikhet, säger Vahid Nik.

Fyller luckor i energianalys

I dag finns det fortfarande en stor klyfta mellan framtida klimatmodellering och byggnads- och energianalys och deras inbördes koppling. Den modell som nu utvecklats bidrar enligt Vahid Nik i hög grad till att fylla denna lucka.

– Våra resultat ger svar på frågor som "hur stor kommer effekten av extrema väderhändelser att bli i framtiden med hänsyn till beräknad urbaniseringstakt och flera olika framtida klimatscenarioer?", "hur ska vi ta hänsyn till dem och kopplingen dem emellan?" och "hur bidrar stadsbyggnadsbilden till att öka eller minska effekterna av extrema händelser på regional och kommunal nivå?".

Kraftig ökad efterfrågan på kylning i städerna

Resultaten visar bland annat att topparna i energisystemen ökar mer än man tidigare har trott när man räknar in extrema mikroklimatförhållanden, med en ökad efterfrågan på kylning med 68 % i Stockholm och 43 % i Madrid under årets varmaste dag. Detta kan leda till felaktiga uppskattningar av energibehovet i städerna, vilket i sin tur kan få som konsekvens att energisystemen i städer inte klarar av att leverera tillräckligt.

– Det finns en markant avvikelse mellan de värme- och kylbehov som dagens stadsklimatmodeller visar, jämfört med hur det ser ut med våra beräkningar när stadsmorfologin – hur staden är utformad – är mer komplex. Om vi till exempel inte tar hänsyn till stadsklimatet i Madrid kan vi underskatta kylbehovet med cirka 28 %, säger Kavan Javanroodi.

Ökat intresse för extrema väderhändelser

Vahid Nik berättar att allt fler länder har fått upp intresset för extrema väderhändelser, energifrågor och hur detta inverkar på folkhälsan. Detta samtidigt som det saknas metoder för att kvantifiera effekterna av klimatförändringarna och planera för anpassning till dessa, särskilt när det gäller extrema väderhändelser och klimatvariationer som varierar beroende på tid och rum.

– Vårt arbete kan bidra till att göra samhällen mer motståndskraftiga mot klimatförändringar. Framtida forskning bör syfta till att utforska samspelet mellan stadstäthet och klimatförändringar i energiprognoser. Dessutom bör vi utveckla mer innovativa metoder för att öka energiflexibiliteten och klimatmotståndskraften i städerna, vilket är ett stort forskningsfokus för vår grupp just nu, säger Vahid Nik.

BESÖK OSS PÅ SENIORMÄSSAN!

Träffa oss i monter B14 på seniormässan i Malmö den 25-27 april. Missa ej föreläsningen "SEE AFRICA, EN RESA FÖR ÖGAT", om hur vi hjälper de fattigaste i Kenya till en bättre syn. För mer info om tider se Seniormässans program.

FÖR DIG SOM FYLLT 65:
1000 KR RABATT PÅ VALFRIA
PROGRESSIVA GLASÖGON.

Malmö 25-27 april

Kom och
träffa oss
i monter
B 14

Mässgatan 6 Malmö

ÖGONHÄLSOUNDERSÖKNING

Är du över 45 år eller har ögonsjukdomar i släkten? Då rekommenderar vi en ögonhälsoundersökning! Undersökningen riktar sig även till dig som upplever andra typer av ögonproblem. Synundersökning, tryckmätning, synfältsmätning & ögonbottenfoto, 895 kr. Boka på hemsidan.!

KOSTNADSFRI SYNUNDERSÖKNING

Vid köp av kompletta glasögon. Värde 395 kr.
- utförs alltid av legitimerad optiker!

SOLGLASÖGON I DIN EGEN STYRKA PÅ KÖPET!*

Värde upp
till 5895 kr.

BOTANIQ[®]
Sustainable eyewear. Thoughtfully made.

PEOPLE
DEVOTED TO DIVERSITY

* Köp kompletta glasögon med ytbehandlingen Iprotection NT (1100 kr) så bjuder vi på ett par solglasögon från **BOTANIQ** eller **PEOPLE**. Köper du enkelslipade glasögon blir värdet av solglasögonen upp till **1895 kr**. Vid köp av progressiva glasögon blir värdet upp till **5895 kr**.

glasögonmagasinet

Malmö Södra Förstadsgatan 121 Telefon: 040-828 88

Lund Lilla Tvärgatan 7, Tel: 046-13 99 98

Landskrona Östergatan 12, Tel: 0418-41 18 30

Helsingborg Bruksgatan 25, Tel: 042-18 38 88

www.glasogonmagasinet.se